

บทที่ 6

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยยุคปรับปรุง (พ.ศ.2494-2520)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยยุคปรับปรุงในช่วง พ.ศ. 2494 - 2520 มีสาระสำคัญและรายละเอียดต่างๆของหลักสูตร ดังนี้

1. ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
2. หลักสูตรชั้นเด็กเล็กฉบับ พ.ศ. 2495
3. หลักสูตรอนุบาล พ.ศ. 2496
4. หลักสูตรอนุบาลศึกษา พ.ศ. 2503
5. ความเป็นมาของการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็ก
6. หลักสูตรอนุบาลศึกษา พ.ศ. 2518

ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ดังได้กล่าวแล้วว่า ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย เริ่มจะปรากฏเป็นรูปร่างที่ชัดเจนในแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 และ พ.ศ. 2479 ตามลำดับ ครั้นล่วงเข้าสู่ยุคนี้ก็ดูเหมือนการศึกษาในระดับนี้ได้รับการยกระดับให้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นไป กล่าวคือ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2494 รัฐบาลได้แถลงนโยบายเกี่ยวกับการศึกษามีใจความว่า จะให้การศึกษานันต์แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาชีวศึกษาและอบรมศิลปกรรม จะมุ่งขยายโรงเรียนและเพิ่มจำนวนครูผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการศึกษาปฐมวัยนั้น ได้มีคำว่า “อนุบาล” บรรจุอยู่ในแผนการศึกษาชาติและได้จัดให้การอนุบาลศึกษาเป็นการศึกษาระดับหนึ่งต่างหากโดยมีคำนิยามว่า “การศึกษาชั้นอนุบาล” ได้แก่ การอบรมกุลบุตรกุลธิดาก่อนการศึกษามัธยม โดยให้หลักการให้อบรมนิสัย และฝึกประสาทไว้ให้พร้อมที่จะรับการศึกษาระดับประถมศึกษาต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507) และแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ ได้กำหนดอายุเด็กไว้ดังนี้

อายุต่ำกว่า 4 ขวบ เป็นการศึกษาของเด็กก่อนวัยอนุบาล ซึ่งรัฐพยายามที่จะจัดตั้งโรงเรียน เพื่อแบ่งเบาภาระพ่อแม่และฝึกจิตใจเด็กให้ถูกต้องแต่เล็กมาทีเดียว

ว่า “การจัดประสบการณ์” นำหน้ารายวิชาต่าง ๆ ทั้งสิ้น 7 วิชา และ หลักสูตรฉบับนี้ก็ได้ใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานจนถึงปี 2514 จึงได้มีการปรับหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง โดยยังคงรายวิชาทั้ง 7 เอาไว้ เพียงแต่เปลี่ยนคำนำหน้ารายวิชามาเป็น “ประสบการณ์และกิจกรรม” แทนคำว่า “การจัดประสบการณ์” เท่านั้น เนื่องจากหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่นี้ได้เผยแพร่ในปี 2518 จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า หลักสูตรฉบับนี้ คือ หลักสูตรฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2518

ในการนำเสนอและวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละฉบับนั้น ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ หลักสูตรที่เกิดขึ้นหรือปรับปรุงก่อน-หลัง และจะมีคำอธิบายประกอบเพื่อเชื่อมโยงความเข้าใจในแต่ละตอน ๆ ไป ได้แก่ หลักสูตรชั้นเด็กเล็กฉบับแรก พ.ศ. 2495 หลักสูตรอนุบาลฉบับปรับปรุง พ.ศ.2496 และประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล หลักสูตรอนุบาลฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2503 และหลักสูตรอนุบาลฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2518

อนึ่ง แม้ว่าหลักสูตรแต่ละฉบับจะมีชื่อเรียกต่างกัน แต่ผู้วิจัยจะยึดถือขอบข่ายหลักสูตรหรือแนวการจัดการศึกษาเหล่านี้ว่า เป็นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยทั้งสิ้น

หลักสูตรชั้นเด็กเล็กฉบับ พ.ศ.2495

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

สิ่งแรกที่น่าจะพิจารณาที่สุดเกี่ยวกับหลักสูตรเด็กเล็กฉบับแรกนี้ น่าจะเป็นเรื่องของความเป็นมาและแรงผลักดันบางประการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรนี้ขึ้นมา เนื่องจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติและองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ จากการประชุมใหญ่ ใน ค.ศ.1948 (พ.ศ.2491) ที่นครเบิร์ด ประเทศเลบานอน ที่ประชุมยูเนสโกได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาสำรวจการศึกษาในประเทศไทย 2 คน คือ Sir John Sargent และ Dr.Predo Orata เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2492 และได้เสนอรายงาน Education in Thailand ข้อความที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับก่อนประถม คือ

“ความเห็นพิเศษเก็บจากตัวรายงาน”

1. ให้ชั้นประถมเรียนแต่วิชาตลอดวัน ไม่มีโอกาสที่จะได้ฝึกประสาทตาและมือ โดยการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ความจริงทั้งโลกเวลานี้ 2 ปีแรกแห่งการเรียน เขาเอาเด็กมาฝึกให้ชินต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและสภาพการณ์มากกว่า

และต้นปี พ.ศ.2493 Dr.Orata ได้กลับมาประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเขียนโครงการขอความช่วยเหลือเสนอต่อยูเนสโก เรียกว่า โครงการ 10 ปี คณะกรรมการได้เสนอโครงการทดลองต่อกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงเริ่มดำเนินงานเมื่อวันที่ 23 มกราคม

อายุ 4-7 เป็นการศึกษาชั้นอนุบาล เริ่มจากโรงเรียนเด็กเล็กหรือเด็กที่มีอายุระหว่าง 4-7 ขวบ

ดังนั้น ในแผนการศึกษาชาติฉบับนี้ จึงมีคำว่า “การศึกษาชั้นอนุบาล” แทนคำว่า “มูลศึกษา” ซึ่งเรียกมาแต่เดิม ทั้งนี้เพื่อให้ตรงกับความมุ่งหมายที่มุ่งฝึกอบรมนิสัยและฝึกประสาทไวให้พร้อมที่จะรับการศึกษาระดับประถมศึกษามากกว่าจะมุ่งเน้น การเรียนหนังสืออย่างจริงจัง

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการศึกษาปฐมวัยในปีพ.ศ.2494นี้ เห็นจะเป็นในด้านการศึกษาของเด็กเล็ก ซึ่งหมายความว่าถึงเด็กวัย 5 - 7 ขวบ ซึ่งมีความก้าวหน้า 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ได้มีการวิจัยเชิงทดลอง การจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กเป็นครั้งแรกและใช้คำว่า ชั้นเด็กเล็กแทนคำว่าเตรียมประถม ประการที่สองเมื่อการทดลองดังกล่าวเป็นที่น่าพอใจ กระทรวงศึกษาธิการสามารถประกาศใช้ระเบียบการจัดชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษาและเทศบาลได้เป็นครั้งแรก อันเป็นต้นเค้าของระเบียบการจัดชั้นเด็กเล็กในปัจจุบันและประการที่สามสามารถจัดทำหนังสือคู่มือครูการสอนชั้นเด็กเล็กขึ้นเป็นฉบับแรกอีกด้วย (นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข, 2526)

ภายหลังจากได้มีคู่มือ ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับ “หลักสูตร” เด็กเล็กในปี 2495 แล้วในปี 2496 ก็ได้มีการปรับหลักสูตรเสียใหม่ คือ ปรับจากหลักสูตรฉบับแรก พ.ศ. 2483 ของกองฝึกหัดครู ซึ่งใช้ในโรงเรียนละอออุทิศ และโรงเรียนอนุบาลของรัฐทั่วไป โดยมีการลดเนื้อหาในวิชาต่าง ๆ ลงโดยเฉพาะวิชาภาษาไทยและเลข กับทั้งได้เพิ่มกิจกรรมเข้าไปในวิชาต่าง ๆ ให้มากขึ้น ตามหลักการที่ควรเป็น (เบญจมา แสงมลิ, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2539) แต่การนี้กลับเป็นว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ยังเน้นการสอนอ่านเขียนมากกว่าจะเรียนด้วยกิจกรรม (เบญจมา แสงมลิ, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2539) และในปี 2504 ก็ได้มีการประชุมครูใหญ่ทั่วประเทศ และดำเนินการปรับหลักสูตรอนุบาลเสียอีกครั้งหนึ่งให้สอดคล้องกับคู่มือการจัดอนุบาลศึกษา พุทธศักราช 2503 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ ซึ่งมีชื่อว่า “แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503” ซึ่งเนื้อหาสาระของแผนการศึกษาชาติฉบับนี้เปลี่ยนแปลงจากเดิมมากและได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ อนุบาลศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยกล่าวถึงการอนุบาลศึกษา ดังนี้

การอนุบาลศึกษาได้แก่ การอบรมเบื้องต้น เพื่อให้กุลบุตรกุลธิดาพร้อมที่จะรับการศึกษาระดับประถมศึกษาต่อไป และเป็นการศึกษาก่อนภาคบังคับ อาจจัดเป็นอนุบาลที่มี 2 ชั้นหรือ 3 ชั้น หรือจัดชั้นเด็กเล็ก 1 ชั้น ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยกำหนดอายุระหว่าง 3-6 ปี สาระสำคัญนี้มีความแตกต่างกับแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507)คือ อายุขั้นต่ำและขั้นสูงน้อยกว่า 1 ปีหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่นี้มักถูกเรียกว่าหลักสูตรอนุบาล พ.ศ. 2503 โดยมีคำ

2493 โดยทำการทดลองที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ปรับปรุงการศึกษาทุกระดับรวม 14 โครงการ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา กรมการฝึกหัดครู และอาชีวศึกษา

อันเนื่องมาจากความเห็นพิเศษ คณะกรรมการจึงได้วางโครงการวิจัยทดลอง ชั้นเด็กเล็ก ตั้งแต่การเรียนการสอน การบริหาร หลักสูตร อุปกรณ์การสอน โดยมีหลักการและเหตุผลดังนี้

ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา การศึกษาภาคบังคับเริ่มแต่เด็กมีอายุย่างเข้าปีที่ 8 คณะกรรมการมีความเห็นว่าเด็กควรมีโอกาสได้เข้าเรียนเมื่ออายุครบ 6 ปีบริบูรณ์ดังที่เด็กจำนวนมากได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนราษฎรขณะนี้ ฉะนั้น จึงขอเสนอให้เลือกสองโรงเรียน สำหรับเด็กอายุ 5 ปีบริบูรณ์ โดยกำหนดให้รับนักเรียนเพียงประมาณโรงละ 40 คน ทั้งนี้เพื่อเป็นการทดลองในเรื่องการจัดโรงเรียน หลักสูตร วิธีสอนและเครื่องอุปกรณ์การสอน ซึ่งเหมาะแก่เด็กวัยนี้...การค้นคว้าทดลองเรื่องนี้ถ้าได้ผลดี กระทรวงศึกษาธิการอาจใช้นวปฏิบัติในเรื่องนี้เป็นหลัก สำหรับบรรยายการศึกษาในท้องถิ่นอื่น (นงเยาว์ แข่งเพ็ญแข, 2526) และปรากฏว่า ผลการทดลองนี้เป็นที่น่าพอใจ จนภายหลังมีการขยายการจัดการศึกษาเด็กเล็กออกไปในพื้นที่ต่าง ๆ (ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวในบทต่อไป) ประเด็นดังกล่าวนี้ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อิทธิพลจากองค์กรต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และผู้วิจัยมีความเชื่อว่าอิทธิพลของปัจจัยจากองค์กรดังกล่าวนี้ ทำให้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494 ให้ความสำคัญกับการศึกษาปฐมวัยมากขึ้นในอีกระดับหนึ่ง ดังได้กล่าวในตอนต้นแล้วนั้น เพราะภายหลังการสำรวจและเสนอรายงานของผู้เชี่ยวชาญในระหว่าง ปี 2492 - 2493 จนถึงเดือน มิถุนายน 2494 จึงได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษา ฉบับ พ.ศ.2494 ตามมา และในปีเดียวกันนี้เองได้มีการประชุมของนักการศึกษา ได้พัฒนาแนวการสอนเด็กเล็ก หรือหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2494 ขึ้น จนมีการประกาศใช้ในโรงเรียนเทศบาล และโรงเรียนประชาบาลที่จัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กอย่างเป็นทางการ ในระยะต่อมาจนเป็นที่รู้จักกันในนาม "หลักสูตรชั้นเด็กเล็ก พ.ศ.2495"

สำหรับเรื่องเอกสารคู่มือครูชั้นเด็กเล็กนั้น เกิดขึ้นเมื่อกระทรวงศึกษาธิการได้จัดประชุมอบรมเรื่องการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนประชาบาลขึ้นที่โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร หมวดที่ 5 หัวข้อเรื่องการสอนเด็กเล็ก ซึ่งคณะวิทยากร คือ นางเอื้อนทิพย์ เปรมโยธิน หัวหน้าแผนการศึกษาอนุบาล นางสาวลัดดา นิลมณี และดร.กมล เกาพิจิตร ได้ร่วมกันจัดทำเอกสารทางวิชาการคู่มือการสอนเด็กเล็กขึ้นนับว่าเป็นเอกสารเรื่องเด็กเล็ก ฉบับแรกของไทย ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติและจิตวิทยาของเด็กวัย 5-7 ปี หลักสูตรฉบับร่างในแต่ละวิชา อุปกรณ์การสอน และตัวอย่างตารางสอน พอสังเขปดังนี้ (การประชุมเรื่องปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนประชาบาล หมวดที่ 5 การสอนเด็กเล็ก (พ.ศ.2495) กองจดหมายเหตุแห่งชาติ สบ 5.2.7/19. น.1-22)

1.1 ความมุ่งหมายของการจัดชั้นเด็กเล็ก

ความมุ่งหมายของหลักสูตรฉบับนี้พอสรุปได้ดังนี้

1.1) เพื่อให้เด็กอายุก่อนถึงเกณฑ์ได้รับการศึกษาสมบูรณ์

1.2) เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และช่วยอบรมเด็กให้เติบโตเป็นพลเมืองดี

1.2 หลักการสอน

ระเบียบวิธีสอนที่นำมาใช้ คือ ระเบียบวิธีสอนแบบเล่นปนเรียน (Play way) และวิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)

ก. ระเบียบวิธีสอนแบบ play way หลักใหญ่ของวิธีสอนแบบนี้ก็คือ การนำเอาของเล่นมาเป็นการเรียน โดยปกติวิธีนี้นิยมใช้ในการสอนเด็กเล็ก เช่น เด็กในโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา อาศัยทฤษฎีที่ได้รับจากจิตวิทยาว่าธรรมชาติของเด็กเล็กต้องชน เด็กจะต้องอยากรู้อยากเห็นอยากจับต้อง ลูบคลำและเคลื่อนไหวร่างกาย ไม่อยู่นิ่ง ดังนั้นการสอนที่จะให้ผลดีแก่เด็ก จึงควรเป็นการสอนที่

1) เปิดโอกาสให้เด็กมีความคิดทางเป็นผู้นำ ผู้ตาม และได้ทำงานร่วมกันเป็นหมู่

2) เมื่อเด็กร่วมกันทำงานแล้ว เด็กจะมีกัมมันตภาพไปในรูปต่าง ๆ กัน

3) ครูจะต้องกระตุ้นเด็กโดยนิทาน บทเรียน คำแนะนำและการนำทางใน

การแผนงานและทำให้แผนงานนั้นเป็นผลสำเร็จ

4) ใช้เรื่องเดียวเป็นศูนย์กลาง เรื่องนั้นต้องมาจากสิ่งแวดล้อมเด็กจะสร้างความชำนาญได้เอง

5) ได้ทำงานติดต่อกับชุมชนภายนอก ในสถานที่ชุมชนนั้นเป็นห้องทดลอง

6) ได้ความรู้จากท้องถิ่นของตนเองและสิ่งแวดล้อม

7) เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การปฏิบัติตามแผนการจะก่อให้เกิดของขึ้น และรับเอาผลผลิตที่เกิดขึ้นในที่สุดนั้น

8) การเรียนย่อมสัมพันธ์กันสนิทกับสถานการณ์ในชีวิต

9) วิธีนี้จะทำให้เด็กไม่ต้องพึ่งคนอื่น จะรู้จักริเริ่มทำของใหม่และเกิดความรู้สึก

รับผิดชอบ

การจัดโครงการ

- 1) อธิบายวิธีจัดโครงการให้ทราบว่าจะอย่างไร
- 2) เรื่องที่เลือกเป็นศูนย์สนใจ
- 3) ให้เด็กจัดวิธีรวมเป็นหมู่ใหญ่
- 4) ให้เด็กสมัครทำงานตามใจชอบ ในหมู่หนึ่ง ๆ ควรมีกำลังเท่า ๆ กัน เช่น คนวาดเขียนเก่ง งานฝีมือเก่ง ให้กระจายไปตามหมู่ต่าง ๆ (การจัดครูต้องนำลู่วางจนกว่า เด็กจะเข้าใจมากขึ้น จึงปล่อยให้เด็กทำเอง)
- 5) ให้เด็กเลือกผู้นำของหมู่โดยการลงคะแนนออกเสียง
- 6) ผู้นำหมู่จะเลือกเด็กในหมู่ให้รับผิดชอบและทำงานต่าง ๆ กันวิธีสอนตามแบบ Project มีอยู่ 2 อย่าง คือ

6.1) สอนเป็นรายตัว เด็กแต่ละคนคิดงานขึ้น จัดโครงการและลงมือทำจนสำเร็จ เป็นโครงการง่าย ๆ เช่น จัดห้องเรียน และ ทำการฝีมือ เป็นต้น

6.2) สอนเป็นหมู่เป็นพวก นักเรียนทั้งชั้นร่วมมือกันแสดงละครนักเรียนจะมีส่วนร่วมกันจัดงาน แบ่งแยกหน้าที่กันดำเนินงาน เช่น

หมู่ 1 หาเรื่องมาแสดง

หมู่ 2 สร้างเครื่องแต่งกายตัวละคร

หมู่ 3 คบแต่งสถานที่

หมู่ 4 จัดเครื่องอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ดนตรี

เหล่านี้ล้วนเป็นการทำให้โครงการใหญ่ของชั้นลุ่ลงไปด้วยดี การสอนแบบนี้ มีวิธีใช้เรียงตามลำดับ ดังนี้

ก) สร้างความมุ่งหมาย จุดประสงค์เป็นสิ่งสำคัญมาก ครูจะต้องชี้จุดประสงค์ให้เห็น ส่งเสริมให้เด็กคิด ช่วยให้เด็กเห็นความมุ่งหมายของการเรียน จะทำให้เด็กสนใจและตั้งใจยิ่งขึ้น

ข) กะโครงการ การกะโครงการควรมอบให้เป็นหน้าที่ของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีความเคยชินและชำนาญกระทำได้ด้วยตนเองในโอกาสต่อ ๆ ไป ครูเพียงแต่ช่วยเหลือเมื่อถึงคราวจำเป็น

ค) ลงมือกระทำ ครูคอยส่งเสริมให้เด็กจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วย ในการเรียน คอยแนะนำไม่ให้เด็กเสียเวลาและคิดมากเกินไปครูต้องอดทน แม้งานนั้นจะช้าไม่ทันใจก็ไม่ควรเร่งรัดหรือเข้าทำงานเสียเอง ควรช่วยให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนและใช้ความ

พยายามเต็มที่ครูต้องให้เด็กวัดผลการกระทำว่าลุล่วงไปแค่ไหน และไม่ปล่อยให้ทำงานค้างค้ำ
ให้พยายามทำงานนั้นจนสำเร็จ

ง) สอบสวนพิจารณา ขั้นสุดท้ายก็คือสอบสวนว่า จะมีข้อบกพร่องใดให้แก้ไข
ถ้าเป็น Project ที่เป็นหมูนักเรียนทุกคนก็คงได้วิเคราะห์วิจารณ์การกระทำของหมู่คณะ และให้
คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ให้เด็กสำนึกในความรับผิดชอบ เข้าใจวิธีปรับปรุงงานนั้น ๆ
ให้เป็นผลสำเร็จ

ข. ยึดหลักศูนย์สนใจ (Center of Interest) ที่เรียกว่าศูนย์สนใจนั้น หมายถึง เรื่องที่
เป็นจุดความสนใจของเด็ก ศูนย์สนใจของเด็กส่วนมากอยู่ที่สิ่งแวดล้อมที่เคยพบกันและผ่านมา
แล้ว เช่น บ้าน โรงเรียน สัตว์เลี้ยง ร้านชำ การขนส่ง การเดินทาง เหตุการณ์สำคัญในสัปดาห์
รถยนต์ เรือบิน ที่ทำการต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ฯลฯ

เมื่อได้เรื่องหนึ่งเรื่องใดตามที่เด็กสนใจแล้ว ครูก็ตั้งเรื่องนั้นเป็นบทเรียนภายใน
1-2 สัปดาห์ ครูจะสอนวิชาต่าง ๆ ตามศูนย์สนใจนั้น เช่น เรื่องบ้าน ความหมายของ
ครอบครัว ญาติพี่น้อง การเคารพบิดามารดา บิดามารดามีบุญคุณอย่างไร จะตอบแทน
อย่างไร อาหารและการหุงต้ม

ให้โอกาสเด็กออกความเห็นเรื่องบ้าน พาไปดูบ้านที่กำลังสร้างใหม่ สนทนาเรื่องบ้าน
ทำงานเกี่ยวกับบ้านมาทำสมุด การเล่นและแสดงละครเกี่ยวกับบ้าน

หัวข้อที่กะให้เด็กวางแผนงานการสร้างบ้านขนาดของบ้าน การตกแต่ง
เครื่องเฟอร์นิเจอร์ ส่วนของห้องต่าง ๆ

การปฏิบัติ ให้เด็กทำบ้านด้วยกล่องกระดาษหรือ ดั้งไม้ ทำเครื่องเรือนตกแต่งให้
สวยงาม เด็กหญิงช่วยเย็บเสื่อตุ๊กตา ทำม่านหน้าต่าง เด็กชายทำเตียง ตู้ โต๊ะ บันไดยวม
ทำอาหารง่าย ๆ ในสัปดาห์แรก ควรสอนบ้านให้จบ ทำบ้านให้สำเร็จ

ค. สหสัมพันธ์ระหว่างวิชา เมื่อศูนย์สนใจของเด็กคือเรื่อง "บ้าน" ครูจะสอนให้
พาดพิงไปถึงสุขศึกษา ได้โดยสอนถึงความสะอาดของบ้านเรือน การเช็ดถูบ้าน ซักผ้า อาบน้ำ
อาหาร ให้รู้อาหารที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย ฝึกนิสัยในการกินนอน แสงสว่างที่พอเหมาะแก่
สายตา การออกกำลังกาย ฯลฯ ธรรมชาติศึกษา ปลูกต้นไม้ รดน้ำ พรวนดิน ดูแลสัตว์เลี้ยง
 ฯลฯ

เลขคณิต วิชาขนาดของบ้าน รู้จักคุณภาพ จำตัวเลข บอกเวลาได้ถูกต้อง นับประตู หน้าต่าง ผู้คนในครอบครัว ฯลฯ ภาษาไทย หัดอ่านชื่อเครื่องใช้ต่าง ๆ ในบ้าน เรียกชื่อ ส่วนต่าง ๆ ของบ้าน เครื่องเรือน เรียกชื่อคนในบ้าน

1.3 วิธีสอน

หมวด 1 สังคมศึกษา

1) ความมุ่งหมายและเนื้อหา

วิชาที่จัดอยู่ในสังคมศึกษาก็คือ หน้าที่พลเมือง-ศีลธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หากแต่ว่าเนื้อหาของวิชาที่จะนำมาสอนแก่เด็กเล็กนั้นต้องน้อยและง่าย ส่วนใหญ่ของศีลธรรม หนักไปในทางปลูกฝังอริยาศีลอันดีงาม ฝึกมารยาท และให้รู้จักเคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองก็ให้รู้หน้าที่ๆ เด็กจะต้องปฏิบัติต่อครอบครัวต่อโรงเรียน ซึ่งเป็นสถานที่ ๆ มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของเด็กมากกว่าแห่งอื่น ๆ ดังนั้นในชั้นต้นนี้จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแยกวิชาทั้งสองออกจากกัน เพราะความมุ่งหมายและหลักสำคัญในการสอนก็มีแนวไปในทางเดียวกัน

1.1) หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม

1.1.1) ความมุ่งหมาย

- (1) ให้เคารพและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา รู้จักวันสำคัญ ในพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติกิจพิธีตามประเพณีนิยมพอสมควร
- (2) ให้มีกิริยามรรยาทเรียบร้อย
- (3) ปลูกฝังอุปนิสัยอันดีงาม

1.1.2) รายการที่ควรสอน

- (1) พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ทุกคนเคารพและสักการะพุทธศาสนาเป็นศาสนาของคนไทย วันพระ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา
- (2) มารยาทในการรับประทาน มารยาทในการปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ใหญ่สัมมาคารวะ ทั่ว ๆ ไป
- (3) การใช้วาจาสุภาพเรียบร้อย

(4) ให้รู้จักรักษาของที่เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น ไม่ขีดเขียนตามฝาผนังโรงเรียน หรือทิ้งของสกปรกตามถนนหนทาง ฯลฯ

(5) ให้รู้ว่าบิดามารดา ครู มีคุณอย่างไร จะตอบแทนได้อย่างไร

1.2) ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์

1.2.1) ความมุ่งหมาย รู้ความสำคัญของอำเภอและจังหวัดที่ตนอยู่

(1) ให้รู้การคมนาคมในท้องถิ่น

(2) ให้รู้จักทางที่ใช้ติดต่อในตำบลที่อยู่

(3) ให้รู้จักรักษาความปลอดภัยของตนเองในการเดินทาง

รู้จักเครื่องหมายจราจรที่สำคัญ

(4) ให้รู้ความสัมพันธ์ในครอบครัว

(5) การปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

1.2.2) รายการที่ต้องสอน

(1) โรงเรียน บ้าน ตั้งอยู่ที่ใด รู้จักสถานที่สำคัญที่อยู่ใกล้โรงเรียน

ใกล้บ้าน

(2) ให้รู้ทางไปบ้านผู้ใหญ่บ้าน ไปบ้านครูใหญ่ ไปสุขาศาลา

ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการไปรษณีย์

(3) ให้รู้ทางเดินเท้า ทางรถยนต์ แม่น้ำ ลำคลอง ที่ใช้ติดต่อใน

ตำบลที่อยู่

(4) ให้รู้ว่าบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง

เกี่ยวข้องกับตนอย่างไร ตนจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นอย่างไร

(5) ให้รู้จักปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น รู้จัก

ช่วยเหลือเพื่อนฝูงเล็กๆ น้อยๆ มีความอดทน รู้จักเผื่อแผ่อารีอารอบ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ข่มเหง และรังแกผู้อื่นมากกว่า ฯลฯ

2) กิจกรรมการเรียนการสอน

(1) การอภิปราย สนทนาร่วมกัน

(2) การทัศนศึกษา

(3) การเล่นนิทาน

(4) การเล่นเกม

(5) การสาธิตและปฏิบัติจริง

หมวด 2 ภาษาไทย

1) ความมุ่งหมาย

- (1) ให้อ่านคำง่าย ๆ และประโยคสั้น ๆ ในหนังสือที่กำหนดให้ได้
- (2) ให้หัดเขียนคำที่อ่านได้โดยวางสระวรรณยุกต์ได้ถูกต้อง ให้รู้จักเขียนชื่อตนเองนามสกุล คำง่าย ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- (3) ให้รู้จักเล่าเรื่องที่ได้ยินได้ฟัง ได้พบเห็นด้วยประโยคสั้น ๆ เล่านิทานจากภาพได้ตอบคำถามของครูได้ถูกต้อง การเล่าให้แสดงท่าทางประกอบได้ด้วย

2) รายการที่ต้องสอน

- (1) ให้อ่านหนังสือสุดาคาวีจบเล่ม รู้คำและเขียนคำได้ทั้งหมด
- (2) รู้คำมาตรฐานที่ควรรู้ในหนังสือมาตรฐานบทที่ 1-20
- (3) เมื่อรู้คำประมาณ 100 คำแล้ว ให้รู้จักวิธีผันเสียงชั้นหนึ่งสอน โดยเลือกคำง่าย ๆ ที่เด็กได้พบเห็นเสมอมา นั้น หัดให้ผัน
- (4) ให้เขียนคำที่-อ่านแล้วได้ คำในหนังสือสุดาคาวี คำมาตรฐานที่เรียนแล้ว กวดขันเรื่องการนั่ง การจับดินสอ เวลาเขียนหนังสือตลอดจนการวางสระวรรณยุกต์ให้ถูกต้อง ตัวอักษรต้องโตอ่านง่าย
- (5) ให้รู้จักเล่าเรื่องที่ตนปฏิบัติประจำวันที่บ้าน ที่โรงเรียน เรื่องของครอบครัว เรื่องโรงเรียน หัดเล่านิทานง่าย ๆ ที่ครูเล่าให้ฟัง และที่เห็นภาพรู้จักแสดงท่าทางประกอบนิทานที่เล่า ให้หัดเล่นละครง่าย ๆ จากนิทานเหล่านั้น โดยสมมติตนเป็นตัวในนิทานเหล่านั้น

3) กิจกรรมการเรียนการสอน

- 3.1) วิธีสอนอ่าน สอนแบบให้อ่านเป็นประโยคและคำ จากหนังสือ เช่น หนังสือสุดาคาวีและสอนผันคำ
- 3.2) วิธีสอนเขียน เน้นความถูกต้องในการนั่ง การจับปากกา ขนาดตัวหนังสือ การเอียงของตัวหนังสือ
- 3.3) วิธีสอนสนทนาเล่าเรื่อง ประกอบด้วย
 - (1) ให้เด็กฝึกได้ตอบคำถามของครู
 - (2) ให้เด็กเล่าเรื่องจากชีวิตประจำวันและสิ่งแวดล้อม

- (3) ครูเล่าเรื่องหรือนิทานให้เด็กฟัง
- (4) ฝึกให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพหรือของจริง

หมวด 3 เลขคณิต

1) ความมุ่งหมาย

- (1) ให้รู้จักจำนวน ให้รู้ว่าตัวเลขมีความหมายและค่าเท่ากับเท่าใด
- (2) ฝึกให้มีนิสัยละเอียดถี่ถ้วน รู้จักแก้ปัญหาต่างๆ มีความคิดเหตุผล
- (3) ให้สามารถทำเลขบวก ลบ ง่าย ๆ ได้ โดยเข้าใจความหมายของ

วิธีบวกและลบ

2) รายการที่ต้องสอน

- (1) การนับ ให้รู้จักนับสิ่งของใกล้เคียงหรือเงินตราได้ไม่เกิน 100
- (2) ให้รู้จักตัวเลขอารบิกและเลขไทย อ่านเลข 1-100 ได้
- (3) ให้รู้จักทำเลขบวก ลบ 2 ตำแหน่งไม่มีทด ไม่มียืม
- (4) ให้รู้จักมาตราชั่ง ตวง วัด เมตริก
- (5) รู้ค่าของเงินบาทสตางค์

3) กิจกรรมการเรียนการสอน

- (1) การปฏิบัติจริงใช้ของจริง
- (2) การปฏิบัติทดลอง
- (3) การเล่นเกม
- (4) เชื่อมโยงไปสู่วิชาอื่น ๆ

4) ขั้นตอนการสอน

- (1) การนับและเขียน
- (2) วิธีบวก
- (3) วิธีลบ

หมวด 4 ธรรมชาติศึกษา

1) ความมุ่งหมาย

- (1) ให้มีความสนใจในธรรมชาติแวดล้อมตนโดยคำนึงถึงภูมิประเทศและฤดูกาล
- (2) ให้รู้จักใช้ความสังเกตและการสัมผัส ซึ่งเป็นทางนำไปสู่ความรู้
- (3) ให้รู้ประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาติให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ และ
เวทนาปรากฏในสิ่งที่มีชีวิต
- (4) ให้รู้จักความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนดูแลเลี้ยงดู เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกต้นไม้

2) รายการที่ต้องสอน

2.1) เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ

- (1) ความแตกต่างระหว่างกลางวัน และกลางคืน ดวงอาทิตย์ แสงแดด
ความร้อน กลางคืน ดวงจันทร์ ดาว เดือนมืด เดือนหงาย
- (2) ให้รู้ว่า เมฆ ฝน ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง เกิดขึ้นได้อย่างไร

2.2) เรื่องเกี่ยวกับพืชและสัตว์

- (1) ความแตกต่างระหว่างสิ่งไม่มีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม
- (2) สภาพของพืชในฤดูแล้ง ฤดูฝน การงอกของเมล็ดพืช การปลูกผัก
สวนครัวและการระวังรักษา
- (3) ให้รู้ว่าสัตว์ต่อไปนี้มีคุณและโทษต่อมนุษย์อย่างไร สัตว์เลี้ยง เช่น ลิง
กระต่าย แมว สุนัข สัตว์พาหนะ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย แมลงมีปีก เช่น แมลง ผีเสื้อ
ผึ้ง สัตว์น้ำ เช่น หอย ปู ปลา การเลี้ยงเบ็ด ไก่ หมู สัตว์ที่พาโรคมาสู่มนุษย์ เช่น ยุง
แมลงวัน
- (4) ให้รู้จักชื่อของต้นไม้ ดอกไม้ ที่หาได้ในท้องถิ่นของตน และที่เด็กรู้จัก

3) กิจกรรมการเรียนการสอน

- (1) การร่วมสนทนา, อภิปราย
- (2) การปฏิบัติการทดลอง
- (3) การทัศนศึกษา
- (4) การปฏิบัติจริง
- (5) สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ

หมวด 5 สุขศึกษาและพลศึกษา

1) ความมุ่งหมาย

- (1) ปลูกฝังนิสัยให้รักษาอนามัย
- (2) ให้รู้จักป้องกันโรคติดต่อบางอย่าง
- (3) ให้รู้จักรักษาความสะอาดของร่างกาย
- (4) ให้รู้จักอาหารที่เป็นประโยชน์และให้โทษ น้ำดื่ม น้ำใช้
- (5) ให้รู้ทำพลศึกษาง่าย ๆ
- (6) อบรมให้เด็กมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักเสียสละและอดทน

2) รายการที่ต้องสอน

- (1) ให้รับประทานอาหารเป็นเวลา ล้างมือก่อนรับประทาน เลือกอาหารที่มีประโยชน์ ระวังไม่ให้แมลงวันตอม
- (2) น้ำชนิดที่ควรดื่ม และไม่ควรดื่ม ภาชนะที่ใช้ในการรับประทานควรมีประจำ
- (3) การเดิน การตักน้ำ การทำความสะอาดโรงเรียนและบ้านเรือนเป็นการออกกำลังกายเช่นเดียวกับการเล่นกีฬา
- (4) การพักผ่อน นอนให้พอวันละ 11-12 ชั่วโมง นอนและตื่นเป็นเวลา
- (5) ให้ปฏิบัติตามกติกาอนามัย 10 ประการ รักษาร่างกายและเครื่องนุ่งห่มให้สะอาด ตลอดจนเครื่องใช้และเคหะสถาน ส้วม
- (6) รู้จักป้องกันโรคติดต่อ เช่น หิด เหา ตาแดง หวัด
- (7) ทำพลศึกษาอย่างง่ายที่เด็กพอทำได้ และการเล่นที่ออกกำลังกายอื่น ๆ
- (8) สอนให้รู้จักการเสียสละเพื่อหมู่คณะ รู้แพ้ รู้ชนะ ไม่เล่นรังแกผู้อื่นมากกว่า

3) กิจกรรมการเรียนการสอน

- (1) การปฏิบัติจริง
- (2) การเล่นเกม, เล่นพื้นเมือง
- (3) การตรวจสอบสุขภาพ
- (4) การมีน้ำใจนักกีฬา

หมวด 6 ขั้วร้องและดนตรี

1) ความมุ่งหมาย

- (1) ให้รู้ว่าเสียงอีกทีกับเสียงดนตรีต่างกันอย่างไร
- (2) ฝึกการใช้เสียงดนตรี และให้รู้จักจังหวะ
- (3) ให้มีความเพลิดเพลิน ไร่เรึง รู้จักใช้เวลาว่าง
- (4) การร้องเพลงเป็นการกล่อมเกลาให้เกิดอุปนิสัยอันดีงาม

2) รายการที่ต้องสอน

- (1) ให้รู้จักจังหวะที่มีระยะเท่ากันด้วยการตบมือ
- (2) ให้รู้จักเดินเข้าจังหวะ
- (3) ให้รู้จักจังหวะที่ยากขึ้น มีซ้ำ เร็ว ให้เคาะและเดินตาม
- (4) ให้รู้จักเลียนอริยาบถของสัตว์ เช่น เบียดเดิน ตัวแมลงบิน ตัวหนอนคลาน

ฯลฯ และทำท่าเข้ากับบทเพลง

- (5) ให้ร้องเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงของโรงเรียน เพลงพื้นเมือง
- (6) เพลงอื่น ที่เห็นสมควรและควรมีลักษณะดังนี้
 - 6.1) เป็นคติสอนใจ
 - 6.2) เกี่ยวกับสัตว์และธรรมชาติ
 - 6.3) เพลงปลุกใจ
 - 6.4) ไม่เป็นเพลงที่แสดงแก๊งค์ลธรรมอันดีงาม
 - 6.5) มีจังหวะและคำง่าย เด็กต้องมองเห็นภาพและเข้าใจความหมายของคำ

เหล่านี้

3) กิจกรรมการเรียนการสอน

- (1) การฟังเพลง
- (2) การร้องเพลงหมู่และเดี่ยว
- (3) การแสดงท่าทาง ตบมือ ย่ำเท้า/เดินตามจังหวะ/ตามเพลง
- (4) การเลียนแบบอริยาบถของสัตว์

หมวด 7 วาดเขียนและการฝีมือ

1) ความมุ่งหมาย

- (1) เพื่อเป็นความสังเกตและแสดงความสังเกตของตนด้วยรูป
- (2) ให้รู้จักความสวยงามจากการใช้สี
- (3) ให้เด็กมีเสรีภาพแสดงความคิดเห็นออกมาตามที่ตนพอใจ
- (4) ให้รู้จักสนใจประดิษฐ์ของเล่นเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นการรู้จักการใช้มือ
- (5) ให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2) รายการที่ต้องสอน

- (1) ควรฝึกกระดาษคำพร้อมขาหยั่งสำหรับให้เด็กยึนวาด ใช้สีกระป๋อง มีภูกัน กระดาษขาว ให้เด็กระบายสีรูปได้ตามความพอใจ
- (2) แบ่งที่บนกระดาษคำรอบห้องให้เด็กคนละที่ ให้เด็กเขียนรูปอะไร ๆ ก็ได้ตามใจชอบ ระบายสีตามความคิดคำนึง ควรมีข้อลึกลับต่าง ๆ ไว้ให้และให้เด็กเขียนชื่อกำกับภาพที่ตนเขียน
- (3) ให้เด็กหัดเขียนภาพง่าย ๆ ตามครู เช่น พระอาทิตย์ พระจันทร์ ลูกบอล ผลไม้ ชงชาติ เรือรบ เรือรบบิน และระบายสีตามของจริง
- (4) หัดวาดภาพรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่นภาพเปิด ไข่ วัว ควาย ครูเขียนภาพเส้นง่าย ๆ ให้ดูเป็นตัวอย่าง ให้เด็กหัดวาดตาม
- (5) ให้รู้จักปั้นภาพสัตว์ ผลไม้ง่าย ๆ ด้วยดินน้ำมันหรือดินเหนียว
- (6) รู้จักตัดกระดาษสีเป็นรูปต่าง ๆ และพับง่าย ๆ เช่น เรือ นก ปลา ฯลฯ
- (7) ให้รู้จักทำโปสเตอร์ง่าย ๆ เช่น การตัดกระดาษสีปะลงกระดาษสมุดหรือกระดาษแข็ง เป็นรูปวิว ชงชาติ สัตว์ ต้นไม้
- (8) สำหรับเด็กหญิง ควรให้หัดเย็บผ้า หรือร้อยดอกไม้อย่างง่าย ๆ
- (9) ให้รู้จักใช้ใบมะพร้าว ใบลาน ไม้ไผ่ หวาย กก สานวัตถุง่าย ๆ เช่น พัด ชะลอม ได้

3) กิจกรรมการเรียนการสอน

- (1) การวาดรูป
- (2) การปั้น

- (3) การระบายสี
- (4) การตัดกระดาษ
- (5) การพับกระดาษ
- (6) การปะกระดาษ
- (7) การทำโปสเตอร์ง่าย ๆ
- (8) การสาน
- (9) สำหรับเด็กหญิงให้มีการเย็บผ้าหรือร้อยดอกไม้ได้ง่าย

3.1) เครื่องอุปกรณ์การสอน

(1) ลักษณะ

เป็นของที่ทำงานง่าย ๆ จากวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว เช่น เศษผ้า ถุงเท้าเก่า กลักไม้ขีด ก้านไม้กวาด กระป๋องนมวัว เปลือกไข่ ฯลฯ

(2) การจัดหา

(2.1) วัสดุเหลือใช้จากการเก็บและการขอบริจาค

(2.2) ใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น

(2.3) จัดซื้อ

(3) วิธีใช้

ในการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ ต้องดูเนื้อหาวิชาและความมุ่งหมายเป็นหลัก

3.2) การจัดตารางสอน

ตารางสอนสำหรับเด็กชั้นเล็กไม่เหมือนกับเด็กชั้นประถม เพราะไม่ตายตัว แม้จะเขียนบอกไว้ว่า เวลานั้นเรียนวิชานั้น ๆ แต่ในทางปฏิบัติ ถ้าหากเด็กส่วนมากสนใจ จะเรียนอะไรครูจะเปลี่ยนตารางสอนให้เป็นไปตามความสนใจของเด็กก็ได้ ตารางสอนของเด็กในวัยนี้บรรจุเนื้อหาที่ให้กับมันตกภาพเป็นส่วนใหญ่และมีพักผ่อนบ้างพอสมควร ภายหลังจากรับประทานอาหารกลางวันแล้วการเรียนเด็กจะไปเรียนกลางแจ้งสนาม ได้ต้นไม้ หรือที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่เด็กพอใจ และขอร้องก็ทำได้ การเรียนของเด็กมีใช้กระทำได้แต่ภายในห้องเรียนเท่านั้นขณะนี้ครูจะต้องระลึกไว้เสมอ

ระยะเวลาของวิชาหนึ่ง ๆ ไม่ควรต่ำกว่า 20 นาที และไม่เกิน 45 นาทีที่ให้ไว้อย่างมากถึง 45 นาที ก็เพราะอาจมีบางวิชาที่เด็กยังคงสนุกสนานสนใจ และเรื่อง ยังค้างอยู่ ครูก็สอนต่อไปได้ แต่โดยปกติเด็กจะไม่สนใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใดนาน นอกจากจะมีเครื่องมาเร้า ดังนั้นจึงกะไว้คร่าว ๆ ประมาณ 20 นาทีเป็นอย่างน้อย แม้จะยังไม่หมดเวลาถ้าเด็กหมด

ความสนใจก็เปลี่ยนวิชาได้ หรือเด็กยังสนใจต่อไป แม้จะหมดเวลาที่กำหนดไว้ก็สอนต่อไปได้

ตารางสอนควรประกอบด้วย การฝึกงานให้มีเวลาทำความสะอาดห้องเรียน
การเล่นลำพัง หรือนอกห้องเรียน การเรียนพูด อ่าน ดูรูป ร้องเพลงและดนตรี ไปส้วม พัก
และการพาเด็กออกนอกสถานที่ เช่น ไปหาหมอ ไปทำฟัน ฯลฯ

ครูควรมีชั่วโมงเสรีภาพให้เด็กได้ทำอะไรตามความต้องการบ้างจะทำให้เด็กเชื่อถือ
ตนเอง วิชาส่งเสริมเอกัตภาพเด็กจึงควรบรรจุเข้าไว้ด้วย

ตารางสอนต้องจัดให้เหมาะแต่ไม่ตายตัว

ตารางสอน ถ้าจะทำชนิดที่เปลี่ยนและถอดได้ และให้ภาพแทนตัวหนังสือ ก็จะ
เหมาะแก่เด็กชั้นนี้เป็นอันมาก

ตัวอย่างตารางสอน

8.45 - 9.00 น.	ตรวจร่างกาย
9.00 - 9.15 น.	สนทนาเกี่ยวกับสุขศึกษา
9.15 - 9.55 น.	การเล่นเกี่ยวกับเลข
9.35 - 10.00 น.	เล่าเรื่องสนทนา
10.00 - 10.25 น.	พลศึกษา
10.25 - 10.30 น.	พัก
10.30 - 11.00 น.	วาดเขียนและการฝีมือ
11.00 - 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 - 12.40 น.	อ่าน
12.40 - 13.00 น.	เขียน
13.00 - 13.20 น.	ธรรมชาติ, สังคมศึกษา
13.20 - 13.40 น.	ร้องเพลง
13.40 - 14.40 น.	การเรียนรู้เกี่ยวกับศีลธรรม
14.00 - 14.15 น.	พัก
14.15 - 15.15 น.	เรียนลำพัง

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของหลักสูตร

แม้ปรากฏการณ์นี้ดูเหมือนจะเป็นความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของวงการศึกษาปฐมวัยแต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงองค์ประกอบที่ปรากฏกลับพบว่า อิทธิพลของแนวคิดพื้นฐานการศึกษาตามแบบเดิมยังคงแทรกอยู่ในหลักสูตรฉบับนี้มาก แนวทางการเรียนการสอนจึงค้ำกับหลักการสอนที่ระบุว่าเป็นการสอนแบบเล่นปนเรียนและการสอนแบบโครงการเช่น การสอนภาษาไทยที่ยังเน้นทักษะการอ่าน-เขียนการสอนตามหนังสือเป็นเล่ม(หนังสือสุดาควี) ทั้งเน้นการเขียนที่ถูกต้องตายตัวการเรียนฝึกคำเป็นต้นซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนเช่นนี้ คล้ายกับหลักสูตรการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มากกว่าที่จะเป็นหลักสูตรสำหรับเด็กเริ่มเรียน เช่น ในวัยอนุบาล ส่วนในเนื้อหาและกิจกรรมคณิตศาสตร์เองก็มีลักษณะ "เข้ม" ไม่แพ้วิชาภาษาไทยเพราะเน้นการนับและรู้ค่า 1-100 รวมทั้งการบวกเลข 2 หลัก ซึ่งดูจะหนักไม่น้อยหน้าไปจากการเรียนภาษาไทยเท่าใดนักเช่นเดียวกับในวิชาวาดเขียนและการฝีมือ ซึ่งแนวการสอนได้กำหนดว่าเด็กจะต้องวาดเส้นอย่างมีความหมาย ใช้สีที่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นตัวการสะกดกั้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กอย่างมาก นอกจากนี้ยังกำหนดให้เด็กหญิงเรียนเย็บปักถักร้อยเช่นเดียวกับสังคมโบราณด้วย อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้ก็คือ ผลสะท้อนของปรัชญาและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเด็กเล็ก (เด็ก 5 - 7 ขวบ) ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า "เพื่อให้เด็กก่อนเกณฑ์ได้รับการศึกษาที่สมบูรณ์" นั่นเอง

นอกจากนี้แล้วยัง เห็นได้ว่า พื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ได้ส่งผลให้หลักสูตรฉบับนี้มีลักษณะการกำหนดเนื้อหาวิชาที่เน้นในด้านความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความเป็นไทยอย่างมาก ดังเช่นการกำหนดให้มีวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมไว้ในหมวดสังคมศึกษา ซึ่งมุ่งหมายด้านศีลธรรม จรรยา มารยาท และความเอื้อมใสในพุทธศาสนา หน้าที่ความเป็นพลเมืองดี การตระหนักถึงความสำคัญของชาติในวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเรียนรู้ที่จะเป็นผู้ว่านอนสอนง่ายตามระบอบสังคมไทย ส่วนวิชาขับร้องและดนตรีนั้นก็ได้นั้นเกี่ยวกับเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงพื้นเมืองต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนด้านเอกลักษณ์ของชาติเป็นสำคัญ สำหรับในวิชาการฝีมือก็เน้นด้านงานฝีมือแบบไทยและการนำวัสดุพื้นบ้าน ซึ่งหาง่ายในสังคมสมัยนั้นมาใช้ เช่น ใบมะพร้าว ใบลาน ไม้ไผ่หวาย กก มาเป็นของใช้ต่าง ๆ ดังนั้นในการจัดตารางกิจกรรม ซึ่งยังคงใช้คำว่า "ตารางสอน" จึงได้บรรจุวิชาเหล่านี้ไว้อย่างครบถ้วน ใน 1 วัน เด็ก ๆ จะต้องเรียนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เต็มวันครบทั้ง 7 หมวดวิชา โดยไม่มีการนอนหลับพักผ่อน หรือแม้แต่วเวลาพักก็จะมีน้อยมาก เช่น ในช่วงเช้ากำหนดเวลาพักไว้เพียงประมาณ 5 นาที (10.25 - 10.30 น.) ส่วนช่วงบ่ายจะได้พักประมาณ 15 นาที (14.00 - 14.15 น.) ซึ่งแม้ว่าแนวคิดในการจัดตารางสอนจะกำหนดให้ "จัดให้เหมาะกับสิ่งแวดล้อมและความชัดเจนของเด็ก จัดแบ่งวิชาในประมวลการสอนให้เหมาะ แต่ไม่ตายตัว" ก็ตาม เวลาที่กำหนดไว้แต่ละช่วงก็เป็นเพียงช่วงสั้น ๆ แคลบ ๆ ที่ทำให้ถูกมองว่าความยืดหยุ่นจะมีน้อยมาก

หลักสูตรอนุบาล พ.ศ.2496

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

ความเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรที่ชัดเจนในอันดับต่อมา ก็คือ การปรับหลักสูตรอนุบาลฉบับเดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีการปรับหลักสูตร ฉบับปี 2483 ขึ้นในปี 2496 เกี่ยวกับหลักสูตรที่ปรับปรุงในปี พ.ศ.2496 นั้นนั้น ไม่ปรากฏรายละเอียดที่สืบค้นได้ และนักการศึกษาปฐมวัยเชื่อว่า ได้ชำระหรือสูญหายไปเสียแล้ว จากการสัมภาษณ์อาจารย์คุณหญิง เบญจมา แสงมลซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของไทยได้ข้อมูลบางส่วนว่า โรงเรียนอนุบาลมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษาและอบรมแก่กุลบุตรกุลธิดาก่อนการศึกษาภาคบังคับ โดยมีหลักการที่มุ่งให้การอบรมนิสัยและฝึกประสาทไวให้พร้อมที่จะรับการศึกษาชั้นประถมศึกษาต่อไป พร้อมกันนั้นก็มีการลดเนื้อหาต่าง ๆ ให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาภาษาไทยและเลข รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมเพิ่มขึ้นในวิชาต่าง ๆ ด้วย (เบญจมา แสงมล, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2539)

ด้วยความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงไม่อาจนำเอกสารหลักสูตรของปี พ.ศ.2496 มาแสดง ณ ที่นี้ได้ แต่ผู้วิจัยใคร่ขออ้างอิงถึงเอกสารฉบับหนึ่ง คือ ประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล ซึ่งเรียบเรียงโดย อาจารย์คุณหญิงเบญจมา แสงมล ขึ้นมาเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับการปรับหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2496 และมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ จากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่กล่าวถึงข้างต้น ยืนยันว่า การปรับหลักสูตรในปี พ.ศ.2496 นั้น มีการลดเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ลง และในประมวลการสอนฉบับนี้ ก็มีรายวิชาลดลง เหลือเพียงวิชาสุขศึกษา สังคมศึกษา ธรรมชาติศึกษา ภาษาไทย เลขคณิต ฝึกประสาท ร้องเพลงและการแสดง ท่าทางตามจังหวะ การเล่น และศิลปะ รายวิชาที่หายไปจากหลักสูตร ฉบับปี พ.ศ.2483 คือ วิชาการฝึกเขาวน การเล่นและการทำสวน ขับร้องและการฝีมือ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ความรู้เรื่องเมืองไทยและความรู้ทั่วไป ซึ่งเนื้อหาวิชาเหล่านี้น่าจะมาเป็นส่วนหนึ่งในวิชาใหม่เช่น ฝึกประสาท ร้องเพลงและการแสดงท่าทางตามจังหวะ การเล่น ศิลปะ ตลอดจนไปรวมอยู่ในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น จึงน่าจะเป็นไปได้ที่ประมวลการสอนฉบับนี้ มีส่วนที่ปรับคล้ายหลักสูตร พ.ศ.2496หรืออาจเป็นเหมือน “สำเนา” ของหลักสูตร พ.ศ.2496 เสียด้วยซ้ำไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำรายละเอียดของประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล “มาเสนอ ณ ที่นี้ด้วย เพื่อที่จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงพัฒนาการความเปลี่ยนแปลง และปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบกับหลักสูตรในยุคนี้ ดังนี้ (เบญจมา แสงมล, 2515)

กระนั้นก็ตาม ยังเป็นที่น่ายินดีอยู่บ้างว่า หลักสูตรฉบับนี้จะนำปัจจัยแนวคิดใหม่ทางการศึกษาที่น่าจะเป็นมาใช้กำหนดหลักสูตรให้มีความเหมาะสมอยู่บ้าง เช่น การกำหนดระเบียบวิธีสอนแบบเล่นปนเรียน ซึ่งเป็นแนวคิดทางจิตวิทยาเป็นสำคัญ การสอนแบบโครงการ ซึ่งเน้นให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์พัฒนางานและพัฒนาคน การฝึกความรับผิดชอบของเด็กเหล่านี้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเน้นการสอนโดยยึดหลักศูนย์สนใจ คือ สอนในเรื่องที่เด็กสนใจซึ่งหมายความว่าเด็กคือศูนย์การเรียนรู้อันเป็นไปตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และยังเน้นการสอนแบบ “สหสัมพันธ์ระหว่างวิชา” คือ หลักการบูรณาการความรู้ไปสู่วิชาต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับปัจจุบันนั่นเอง ต่างกันแต่เพียงว่า ในปัจจุบันจะเน้นการบูรณาการทุก ๆ วิชาเป็นกิจกรรมทั้งสิ้น โดยไม่แยกเป็นรายวิชา เช่น ในหลักสูตรชั้นเด็กเล็กฉบับนี้

จึงอาจสรุปได้ว่า หลักสูตรชั้นเด็กเล็ก ฉบับ พ.ศ.2495 นับเป็นหลักสูตรที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยเข้ามามาก แต่ขณะเดียวกัน อิทธิพลจากปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ก็ยังคงมีผลอยู่ไม่น้อย จึงทำให้หลักสูตรฉบับนี้มีเนื้อหาสาระที่เป็นไทย ในลักษณะกิจกรรมที่เป็นสากลมากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล

1.1 ความมุ่งหมายของประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล

นักเรียนอนุบาลที่เข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลมีอายุ ตั้งแต่ 3 ขวบครึ่ง ถึง 6 ขวบ เป็นระยะ ที่เด็กกำลังเติบโต และเปลี่ยนแปลงจากสภาพเด็กอ่อนเป็นเด็กที่ช่วยตัวเองได้ และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์ ฉะนั้น ประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล จึงมีความมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) เพื่อเตรียมสภาพเด็กให้พร้อมที่จะช่วยเหลือตนเองได้
- 2) เพื่อส่งเสริมเด็กให้เจริญเติบโตทั้งกาย อารมณ์ สมองและสังคม
- 3) เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมต่อไป

1.1.1) วิชาที่เรียนในชั้นอนุบาล

(1) สุขศึกษา

มีความมุ่งหมายให้เด็กมีความเป็นอยู่ให้ถูกสุขลักษณะ ส่งเสริมให้เด็กมีสุขนิสัย มีจิตใจ และร่างกายสมบูรณ์ปราศจากโรค รู้จักส่วนต่าง ๆ ของร่างกายพอควรและระวังรักษาให้ปลอดภัยรู้จักรักษาความสะอาด รู้จักการเล่น การพักผ่อนและการรับประทานอาหาร

(2) สังคมศึกษา

มีความมุ่งหมายให้เด็กรู้จักเล่นกับเพื่อน ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักช่วยเหลือ ผู้อื่นมีกิริยาวาจาสุภาพ มีใจเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูกตเวทิต์ทั้งมีความรู้ ในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับบุคคล สถานที่และสิ่งของพอควร

(3) ธรรมชาติศึกษา

มีความมุ่งหมายให้เด็กสนใจต่อธรรมชาติรอบตัวเด็ก รู้เรื่องเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ พืช สัตว์ พอควร และส่งเสริมให้เด็กรักสัตว์และต้นไม้โดยการเลี้ยงสัตว์และทำสวน

(4) ภาษาไทย

มีความมุ่งหมายให้เด็กฟังและพูดภาษาไทยได้ถูกต้อง ส่งเสริมให้เด็กระบายความรู้สึก นึกคิดออกมาโดยการพูด รู้จักสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กพบเห็นอยู่เสมอ และเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนอ่านและเขียนภาษาไทย

(5) เลขคณิต

มีความมุ่งหมายให้เด็กสนใจในการคำนวณที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก รู้จักการฟังเข้าใจความหมายและรู้อำนาจของตัวเลข เข้าใจความหมายของมากและน้อย และเตรียมเด็กให้พร้อมในการเรียนเลข

(6) ฝึกประสาท

มีความมุ่งหมายให้เด็กมีความสังเกตพิจารณา รู้เหตุผล และรู้จักคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กพบเห็นอยู่เสมอ รู้จักเปรียบเทียบ และมีความคล่องแคล่วว่องไวในการใช้ประสาททั้ง 5

(7) ร้องเพลงและการแสดงท่าทางตามจังหวะ

มีความมุ่งหมายให้เด็กมีความแจ่มใสร่าเริง สามารถที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกและอารมณ์โดยท่าทางได้ ทั้งส่งเสริมการเคลื่อนไหวของเด็กให้มีลีลา น่าดู ได้รับความรู้และอบรมทางจิตใจด้วยเพลงและดนตรี

(8) การเล่น

มีความมุ่งหมายให้เด็กได้ออกกำลังกายโดยใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ เพื่อจะได้มีร่างกายแข็งแรง และว่องไว รู้จักระวังรักษาตัวให้พ้นจากอุบัติเหตุ รู้จักการเล่นกลางแจ้ง การเล่นในร่ม และการใช้เครื่องเล่นต่าง ๆ

(9) ศิลปะ

มีความมุ่งหมายให้เด็กได้ใช้มือให้ชำนาญ รู้จักสังเกตพิจารณาแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด เป็นผู้ที่มีการระเบียบ รักสวยรักงามและมีความคิดสร้างสรรค์ ให้เด็กมีความอิสระ ในการวาดเขียน ระบายสี ปั้นและทำการฝีมือต่าง ๆ ด้วยความพอใจของเด็กเอง

1.1.2 สรุปองค์ประกอบหลักสูตร

ในประมวลการสอนนักเรียนอนุบาลนี้ มีได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้มากมายเท่าใดนัก และพอสรุปได้ดังนี้

(1) ปรัชญาการศึกษา

เด็กปฐมวัยควรได้รับการเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือตนเอง และได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์

(2) เป้าหมาย

เพื่อให้เด็กวัย 3 ขวบครึ่ง ถึง 6 ขวบ ที่เข้าเรียนอนุบาลได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะนำเข้าเรียนชั้นประถม โดยจัดเป็นชั้นอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2

(3) วัตถุประสงค์

เตรียมความพร้อมด้านการช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งให้มีความเจริญเติบโตทั้งทางกาย อารมณ์ สมองและสังคม ให้พร้อมที่จะเข้าเรียนชั้นประถมต่อไป

(4) เนื้อหา**1. แบ่งเป็นรายวิชา รวม 9 วิชา คือ**

สุขศึกษา

สังคมศึกษา

ธรรมชาติศึกษา

ภาษาไทย

เลขคณิต

ฝึกประสาท

ร้องเพลงและการแสดงท่าทางตามจังหวะ

การเล่น

ศิลปะ

ในแต่ละวิชาจะมีจุดประสงค์เฉพาะวิชา

2. ในการสอนแต่ละวิชาจะอยู่ภายใต้หัวข้อที่กำหนดไว้ในแต่ละชั้น แต่ละภาคเรียน และแต่ละสัปดาห์ กล่าวคือ ในแต่ละภาคเรียนของแต่ละชั้น (อนุบาล 1 และอนุบาล 2) จะเรียนในขอบเขตที่ต่างกัน และขอบเขตในแต่ละภาคเรียนก็จะตกเป็นเรื่องย่อยสำหรับสอนในแต่ละสัปดาห์ จนถึงภาคเรียน ดังนี้

ตารางแสดงรายการสอนนักเรียนอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2

ภาคเรียน	อนุบาลปีที่ 1	อนุบาลปีที่ 2
ภาคเรียนที่ 1	<p>เราช่วยตัวเอง ประกอบด้วย</p> <p>สัปดาห์ที่ 1 ปฐมนิเทศ</p> <p>.. 2 เรามาโรงเรียน</p> <p>.. 3 เราไปห้องน้ำและล้างมือเอง</p> <p>.. 4 เรารับประทานอาหาร</p> <p>.. 5 เราแต่งตัว</p> <p>.. 6 เราอาบน้ำที่โรงเรียน</p> <p>.. 7 เรานอนที่โรงเรียน</p> <p>.. 8 เราเล่นที่โรงเรียน</p> <p>.. 9 เราเก็บและจัดเครื่องเล่นเครื่องใช้</p> <p>.. 10 เราทำงานที่โรงเรียน</p>	<p>หมู่บ้านของเรา ประกอบด้วย</p> <p>สัปดาห์ที่ 1 ตำบลที่เราอยู่</p> <p>.. 2 เพื่อนบ้านของเรา</p> <p>.. 3 ตำรวจ</p> <p>.. 4 บุรุษไปรษณีย์</p> <p>.. 5 หมอและพยาบาล</p> <p>.. 6 พ่อค้า แม่ค้า</p> <p>.. 7 ตลาด</p> <p>.. 8 คนของเทศบาล</p> <p>.. 9 ถนนในหมู่บ้าน</p> <p>.. 10 การรักษาสิ่งของสาธารณะในหมู่บ้าน</p>
ภาคเรียนที่ 2	<p>บ้านของเรา ประกอบด้วย</p> <p>สัปดาห์ที่ 1 บ้านเราอยู่ที่ไหน</p> <p>.. 2 คนในบ้านเมือง</p> <p>.. 3 ห้องในบ้านของเรา</p> <p>.. 4 เราช่วยตนเองที่บ้าน</p> <p>.. 5 เราเลี้ยงแมว หมา</p> <p>.. 6 เราเลี้ยงเป็ด ไก่</p> <p>.. 7 เราปลูกดอกไม้ที่บ้าน</p> <p>.. 8 เรามีผักสวนครัว</p> <p>.. 9 เรากินข้าว</p> <p>.. 10 เรากินผักและผลไม้</p> <p>.. 11 เรากินเนื้อสัตว์และปลา</p>	<p>จังหวัดของเรา ประกอบด้วย</p> <p>สัปดาห์ที่ 1 ที่ตั้งจังหวัดของเรา</p> <p>.. 2 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</p> <p>.. 3 นายกรัฐมนตรี</p> <p>.. 4 สะพานพุทธยอดฟ้า</p> <p>.. 5 เขาดินวานา</p> <p>.. 6 พระที่นั่งอนันตสมาคม</p> <p>.. 7 พระบรมรูปทรงม้า</p> <p>.. 8 วัดพระแก้ว</p> <p>.. 9 พระบรมมหาราชวัง</p> <p>.. 10 โรงพยาบาล</p> <p>.. 11 รถยนต์ รถราง</p> <p>รถสามล้อ รถประจำทาง</p>

ตารางแสดงรายการสอนนักเรียนอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2

ภาคเรียน	อนุบาลปีที่ 1	อนุบาลปีที่ 2
ภาคเรียนที่ 3	โรงเรียนของเรา ประกอบด้วย สัปดาห์ที่ 1-2 โรงเรียนของเราอยู่ ที่ไหน .. 3 เรามาโรงเรียนได้ อย่างไร .. 4 งานปีใหม่ โรงเรียน .. 5 เรามีครูและเพื่อน .. 6 เรามีห้องเรียน .. 7 เครื่องเล่นของเรา .. 8 เราทำอะไรที่ โรงเรียน .. 9 เราช่วยกันรักษา สิ่งของที่โรงเรียน .. 10 เราช่วยกันรักษา ความสะอาดใน โรงเรียน ทดสอบ*	ประเทศไทย ประกอบด้วย สัปดาห์ที่ 1-2 ประเทศไทยอยู่ ที่ไหน .. 3 การคมนาคมของ ประเทศไทย .. 4 วันปีใหม่ .. 5 ข้าวในประเทศไทย .. 6 ผักและผลไม้ใน ประเทศไทย .. 7 สัตว์ในประเทศไทย .. 8 แม่น้ำ .. 9 ทะเล .. 10 ป่า .. 11 ภูเขา ทดสอบ*

1.2 กิจกรรมการเรียนการสอน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์คุณหญิงเบญจมา แสงมลิ ทำให้ทราบเพียงว่า การปรับหลักสูตรในปี พ.ศ.2496 ซึ่งอนุमानว่าน่าจะคล้ายคลึงกับประมวลการสอนนี้ เน้นการลดเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ลง และเพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้นกว่าเดิม บทเรียนจะไม่เป็นทางการ แต่จะอยู่ในรูปของ เพลง จังหวะ และเพลงสั้น ๆ แต่ในทางปฏิบัติจริง ส่วนใหญ่ครูยังเน้นให้เด็กวัยก่อนเรียนเรียนเลข เช่นเดียวกับการสอนในระยะแรก (ปราณีต อัมพรสินธุ์, 2523)

นอกจากองค์ประกอบเหล่านี้แล้ว ก็ไม่ปรากฏว่ามีการกล่าวถึง องค์ประกอบอื่น ๆ นอกเหนือจากการวัดและประเมินผลที่ปรากฏให้มีการ “ทดสอบ” ในช่วงปลายภาคเรียนสุดท้ายเท่านั้น ผู้วิจัยจึงอนุมานเอาว่าในส่วนของการปฏิบัติงานประจำวัน การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนนั้น จะยังยึดถือตามแนวต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในระเบียบปฏิบัติสำหรับโรงเรียนอนุบาล ปี พ.ศ.2485 เช่นเดิม

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร

ข้อมูลที่ได้เหล่านี้ น่าจะชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของพื้นฐานทางด้านการศึกษาที่เข้ามา มีบทบาทให้เกิดการปรับหลักสูตร เพื่อให้ทันกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังปรากฏในสำเนาโครงการปรับปรุงรากฐานศึกษาของชาติ (“โครงการปรับปรุงรากฐานการศึกษาของชาติเสนอ นายเลียง ไชยกาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ.” กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ส.บ.5.2. 2/6. น 1) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการปรับปรุงการศึกษาชาติไว้ว่า

“...ทุกคนย่อมทราบดีว่า การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย และตั้งแต่เปลี่ยนการปกครองเป็นต้นมา รัฐบาลก็ได้พยายามเร่งรัดการศึกษาสำหรับประชาชน ซึ่งได้ผลพอสมควร แต่หาถึงระดับที่ควรพอใจไม่ ทั้งนี้เพราะมีอุปสรรคนานาประการ เป็นต้นว่า มีภัยสงครามและมีความผันแปรทางเศรษฐกิจ รัฐบาลต้องทุ่มเทงบประมาณไปในทางอื่นเพื่อแก้ไขเรื่องเฉพาะหน้าในขณะนั้น การศึกษาจึงก้าวหน้าไปได้อย่างล่าช้าตลอดมาแต่เวลายังผ่านไปก็ยิ่งเห็นเด่นชัดขึ้นว่าข้อบกพร่องที่มีอยู่หรือที่หยุดขึ้นในกิจการงานทั่วไปของประเทศนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากประชาชนมิได้รับการศึกษาที่แน่นแฟ้น ถ้าการศึกษาแน่นแฟ้นเมื่อใดแล้ว ประชาชนพลเมืองก็จะทำมาหากินด้วยความเป็นสุข ถึงจะมีเหตุการณ์ทำให้เกิดความเดือดร้อน ความเดือดร้อนนั้นก็จะมีรุนแรงไปได้ หากมีภัยอันตรายใด ๆ เกิดขึ้น ประชาชนก็ย่อมจะร่วมมือร่วมใจรวมกำลังกันปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละ แทนที่จะคิดถึงประโยชน์ส่วนตัว สละ คุณธรรมสละเกียรติ เพื่อเอาตัวรอด มหาสงครามได้ผ่านพ้นไปกว่า 5 ปีแล้ว อาคารสถานที่ที่ได้พังทลายก็ได้ซ่อมแซมสร้างขึ้นมาแทนใหม่เกือบจะเสร็จสิ้นแล้ว แต่ความเสื่อมโทรมในตัวบุคคลยังหาได้สูญหายไปไม่ ไม่มีวิธีใดที่จะแก้ได้ นอกจากจะแก้ด้วยการศึกษา และจะต้องแก้ตั้งรกรากฐานขึ้นมา มิฉะนั้นก็จะเป็นการแต่ผิวพอกให้เห็นว่า สวยงาม ถ้าไม่กล้าลงทุน ไม่กล้าทำงานใหญ่ ประเทศไทยซึ่งเป็นเอกราชและดำรงความเป็นเอกราชมาได้ทุกกาลสมัย ก็คงจะต้องเดินตามหลังประเทศใหม่ ๆ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังมหาสงครามครั้งที่แล้ว

มานี้ การปรับปรุงการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของชาติ เป็นเรื่องของคนไทยทุกคนที่จะต้องช่วยกันทำ ไม่ใช่เรื่องที่กระทรวงศึกษาธิการจะทำฝ่ายเดียวโดยผู้อื่นไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง..."

และแนวคิดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรปฐมวัย คือ หลักสูตร พ.ศ.2483 ขึ้นในปี 2496 เพราะนับแต่มีการเสนอแนวคิดนี้ในปี พ.ศ.2492 เพียง 4 ปี ก็น่าจะเป็นประเด็นแห่งการปรับเปลี่ยน และจะต้องแก้ตั้งแต่รากฐานขึ้นมา มิฉะนั้น ก็จะเป็นการแต่ผิวพอให้เห็นว่าสวยงาม โดยมุ่งปลุกฝังให้คนไทยมีความรักสามัคคี รักชาติรักผืนแผ่นดิน บ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง ดังปรากฏชัดแจ้งในเนื้อหาที่เด็กต้องเรียน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับตนเองทั้งสิ้น อันได้แก่ เรื่องช่วยตัวเอง บ้านของเรา โรงเรียนของเรา หมู่บ้านของเรา จังหวัดของเรา ไปจนถึง ประเทศของเรา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดตามแนวคิดและพื้นฐานทางการเมืองการปกครอง

นอกจากนี้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของประมวลการสอนยังเป็นดัชนีประการหนึ่งชี้ให้เห็นว่า ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ได้มีส่วนผลักดันให้หลักสูตรนี้มุ่งที่จะพัฒนาเด็กให้ครบทุกด้าน แทนที่บทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ต้องชวนชวายเป็นประกอบอาชีพนอกบ้านในภาวะหลังสงครามโลก โดยเน้นให้เด็กช่วยเหลือและดูแลตนเองได้ ภายในสถานบริการหรือสถานศึกษาที่นำหลักวิชาการและหลักการทางจิตวิทยา มาจัดให้ถูกต้องตามปรัชญาทางการศึกษาปฐมวัย แต่ถึงกระนั้นในทางปฏิบัติยังคงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ที่มุ่งให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ตั้งแต่ยังเล็ก เพื่อเข้ารับราชการหรือทำงานในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ดังการที่ปรากฏในยุคของการปฏิรูประบบต่าง ๆ ของบ้านเมือง เช่น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

นอกจากนี้ ความตอนหนึ่งในเอกสารดังกล่าวนี้ ยังได้กล่าวถึงอุปสรรคของการจัดการศึกษาของชาติว่ามาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ หนึ่งอาคารสถานที่และอุปกรณ์ไม่พร้อม สอง ครูมีจำนวนไม่พอ และสาม คือ นักเรียนไม่พร้อมที่จะเล่าเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นสุดท้าย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงปัจจัยทางด้านสังคม การศึกษา และจิตวิทยา ว่าน่าจะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรฉบับปี 2483 มาสู่ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัยมากขึ้น ดังนี้

"...เริ่มด้วยผู้ปกครองไม่รู้คุณค่าของการศึกษา ไม่เอาใจใส่ปล่อยให้เด็กเรียนมากเกินไปจนไม่ได้เข้าสอบ หรือเข้าสอบแต่สอบไม่ได้ โรงเรียนและการสอนไม่ดีพอ เด็กไม่คิดโรงเรียน นักเรียนไม่เคยได้รับการอบรมให้รักษาความสะอาด รักษาระเบียบ เชื่อผู้ใหญ่อยู่ในโอวาท ครูมักจะต้องเสียเวลาอย่างมากในการอบรมเรื่องเหล่านี้ แทนที่จะเริ่มสอนให้มีความรู้ตามหลักสูตร ประกอบกับเหตุผลในข้อ (1) และ (2) นักเรียนจึงมักจะต้องซ้ำอยู่ในชั้นประถมปีที่ 1 เป็นเวลา 2 หรือ 3 ปีเป็นส่วนมาก จะเห็นได้อย่างแจ่มแจ้งว่า บุคคลที่มีฐานะดีเรียนได้เร็วในชั้นนี้ ทั้งนี้เป็นเพราะเด็กได้รับการอบรมที่ดีมาแล้วที่บ้าน เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะ

เล่าเรียนเมื่อเข้าชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการศึกษาที่จะปรับปรุงการอบรมทางบ้านนั้นยังไม่มีหนทางที่จะทำได้ ดังนั้น วิธีแก้ก็คือ เปิดโรงเรียนอนุบาลหรือเปิดชั้นอนุบาลให้มากที่สุดที่จะมากได้ วิธีการของโรงเรียนอนุบาลชวนให้ผู้ปกครองเกิดความนิยมมากกว่าโรงเรียนประชาบาลและเด็กจะได้รับการอบรมในเรื่องความสะอาด ระเบียบ และการแสดงตน อบรมประสาทให้พร้อมที่จะรับการศึกษา เป็นการช่วยการเล่าเรียนของเด็กในชั้นสูงขึ้นไป กล่าวคือ ในชั้นต้น เมื่อเด็กเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เด็กจะมีระเบียบอยู่ในโอวาท และรู้วิธีการที่จะเล่าเรียน ส่วนมากจะสอบไล่ชั้นได้ในปีเดียว...”

และความที่ปรากฏนี้ ยังชี้ให้เห็นว่า เหตุที่ยังมีการสอนอนุบาลโดยเน้นให้เด็กอ่านออกเขียนได้นั้น ก็เนื่องจากแรงผลักดันในจุดนี้ด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น ปัจจัยตัวนี้จึงส่งผลใน 2 ด้าน คือ เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเล่าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งด้วยกิจกรรมต่าง ๆ (ตามหลักการ) ประการหนึ่ง และยังก่อให้เกิดความเข้าใจว่า เด็กอนุบาลจำเป็นต้องเรียนอ่านเขียน เพื่อลดอัตราการซ้ำชั้น เมื่อเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่งอีกประการหนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยนี้ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในทางที่ถูกและในทางที่ผิดไปพร้อม ๆ กัน ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นสากลที่ผสมผสานกันนี้ จึงดูคล้ายคลึงกับหลักสูตรชั้นเด็กเล็กที่พัฒนาขึ้นมาก่อนหน้านี้ ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่า มีการกำหนดให้มีการ “สอบ” ไว้ด้วย จึงมีความเป็นไปได้อย่างมากว่าได้ปฏิบัติตามแนวทางการวัดและประเมินผลในระดับประถมศึกษาอย่างแน่นอนที่สุด

หลักสูตรอนุบาลศึกษา พ.ศ.2503

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

ภายหลังจากการพัฒนาหลักสูตรชั้นเด็กเล็ก ในปี พ.ศ.2492 และการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลฉบับแรก ขึ้นในปี พ.ศ.2496 ดังได้กล่าวแล้วนั้น ความเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรที่สำคัญในอันดับต่อมาได้บังเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2503 ซึ่งในปีนี้ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 กล่าวได้ว่า แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ได้ถ่ายทอดความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยมาจากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2494 และได้เพิ่มขีดความสำคัญของการศึกษาระดับ “อนุบาล” มากขึ้นด้วย โดยลดอายุเด็กอนุบาลจากเดิม 4 - 7 ขวบ มาเป็น 3 - 6 ขวบ รวมทั้งยึดหยุ่นลักษณะการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดเป็นชั้นอนุบาลและชั้นเด็กเล็ก

เพื่อให้การจัดอนุบาลศึกษามีความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงได้มีการประกาศใช้คู่มือการจัดการอนุบาลศึกษา 2503 ตั้งแต่วันที่ 10 พฤศจิกายน 2503 เป็นต้นมา เพื่อให้การอบรมเบื้องต้นแก่กุลบุตรธิดาเป็นไปในทำนองเดียวกัน และสอดคล้องกับคู่มือการจัดการอนุบาลศึกษา กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดให้มีการประชุมครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลทั่วราชอาณาจักรขึ้น

ตั้งแต่วันที่ 24 สิงหาคม 2504 ถึงวันที่ 2 กันยายน 2504 ในการประชุมครั้งนี้ ที่ประชุมได้จัดทำ
แนวการบริหารโรงเรียนและแนวการสอนวิชาต่าง ๆ ขึ้นดังนี้

- 1) ระเบียบปฏิบัติสำหรับโรงเรียนอนุบาล
- 2) แนวการสอนวิชาภาษาไทย
- 3) แนวการสอนวิชาเลขคณิต
- 4) แนวการสอนวิชาพลานามัย
- 5) แนวการสอนวิชาธรรมชาติศึกษา
- 6) แนวการสอนวิชาสังคมศึกษา
- 7) แนวการสอนวิชาศิลปศึกษา
- 8) แนวการสอนวิชาขับร้องและดนตรี
- 9) แนวการจัดเลี้ยงอาหารในโรงเรียนอนุบาล

(กรมสามัญศึกษา, 2505)

ดังนั้น ในการวิเคราะห์หลักสูตรอนุบาลศึกษา พ.ศ.2503 นี้ ผู้วิจัยจึงได้อาศัย
เอกสารทั้ง 2 ชุดนี้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นสำคัญ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล

1.1 ความมุ่งหมาย

อนุบาลศึกษาเป็นการศึกษาขั้นต้นของเด็กก่อนที่จะขึ้นชั้นประถมศึกษา เพราะฉะนั้นในการ
วางแผนและความมุ่งหมายส่วนใหญ่ของอนุบาลศึกษา จึงจำต้องวางให้สอดคล้องและประสาน
กับแนวของประถมศึกษา

อนุบาลศึกษามุ่งหมายที่จะส่งเสริมความเจริญเติบโตของเด็กโดยรอบด้านและให้เป็นไปตาม
ความสามารถ อัตราความเจริญ ความต้องการและความสนใจของแต่ละคน ส่งเสริมความเจริญเติบโต
โตของเด็กแต่ละคนให้รู้จักทำตนเมื่ออยู่ในฐานะผู้นำหรือผู้ตาม และให้รู้จักฐานะของตนเมื่อเป็น
สมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มคณะ

1.2 เป้าหมาย

จัดการอบรมและให้การศึกษาสำหรับเด็กอายุระหว่าง 3 - 6 ปี โดยจัดเป็นชั้นอนุบาลปีที่ 1
และอนุบาลปีที่ 2 ให้พร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์

จัดการศึกษาให้กับเด็กก่อนจะขึ้นชั้นประถมศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา

1.4 เนื้อหา

แบ่งเป็น 7 วิชา โดยใช้คำว่า "การจัดประสบการณ์" นำหน้าชื่อวิชาต่าง ๆ ได้แก่

- 1) การจัดประสบการณ์ทางภาษาไทย
- 2) การจัดประสบการณ์ทางเลขคณิต
- 3) การจัดประสบการณ์ทางพละนันทรมัย
- 4) การจัดประสบการณ์ทางธรรมชาติศึกษา
- 5) การจัดประสบการณ์ทางสังคมศึกษา
- 6) การจัดประสบการณ์ทางศิลปศึกษา
- 7) การจัดประสบการณ์ทางขับร้องและดนตรี

โดยในแต่ละวิชานั้นต่างมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ได้แก่

1.4.1. ความมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์ทางภาษาให้แก่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2

1) เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตของเด็กในด้านภาษา อันจะเป็นผลส่งเสริมไปจนถึงความเจริญด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กด้วย

- 2) เพื่อส่งเสริมให้เด็กแก้ปัญหาด้วยวาจา
- 3) เพื่อให้เด็กมีความคุ้นเคยกับการฟังระดับเสียง และออกเสียงภาษาไทย

ให้ถูกต้อง

- 4) เพื่อส่งเสริมให้เด็กใช้กิริยาและภาษาพูดที่สุภาพและเหมาะสมแก่วัย
- 5) เป็นการเพิ่มพูนถ้อยคำ ภาษาพูดให้แก่เด็ก
- 6) เพื่อฝึกฝนให้มีความสามารถในการพูด และทำให้ดีขึ้นในประสบการณ์ที่

โรงเรียนจัดให้ทุกชนิด

7) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจและพร้อมที่จะลงมือหัดอ่าน หัดเขียนในชั้นประถมศึกษาต่อไป

1.4.2 ความมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์และทางเลขคณิตในชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 2

1) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเลขคณิตต่าง ๆ ซึ่งสัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันของเด็ก

2) เพื่อจัดขยายประสบการณ์ในเรื่องเลขคณิตที่เด็กมีมาก่อนแล้วให้เข้ากับระเบียบวิธีสอน ซึ่งเด็กจะได้เรียนในขั้นต่อ ๆ ไป

3) เพื่อให้ได้รับความรู้ เข้าใจความหมาย และใช้คำพูดง่าย ๆ ซึ่งเกี่ยวกับวิชาเลขคณิตได้ถูกต้อง

4) ฝึกให้เป็นคนละเอียดถี่ถ้วน รอบคอบและมีเหตุผลในการเปรียบเทียบตลอดจนการคิดคำนวณอย่างง่าย ๆ

5) ฝึกทักษะเบื้องต้นในการคิดคำนวณ เพื่อเป็นรากฐานในการเรียนวิชาเลขคณิตในขั้นต่อไป

1.4.3 ความมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์โพลานามัย

- 1) อบรมให้มีสุขนิสัยดี
- 2) รู้จักรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์
- 3) รู้จักออกกำลังกาย
- 4) รู้จักพักผ่อนและนอนหลับได้ง่าย
- 5) รู้จักระวังรักษาตัวให้ปลอดภัย

1.4.4 ความมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์ทางธรรมชาติศึกษา

- 1) อบรมให้เด็กรู้จักรักธรรมชาติและสวยงาม
- 2) ให้รู้จักรักสัตว์ และรู้จักถึงธรรมชาติของสัตว์พอสมควร
- 3) ให้เกิดนิสัยอยากรู้อยากเห็นและอยากราบเหตุผล
- 4) ให้ได้มีโอกาสทดลองหาความจริง

1.4.5 ความมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์ทางสังคมศึกษา

- 1) มุ่งหมายที่จะอบรมให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม สามารถอยู่ร่วมและเล่นร่วมกับเด็กอายุรุ่นราวคราวเดียวกันได้
- 2) ให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องกับอยู่
- 3) ให้รู้จักรักษาทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวและส่วนรวม
- 4) ให้รู้จักช่วยเหลือและแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้
- 5) ให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและสิทธิของผู้อื่น และรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ในครอบครัวและโรงเรียนอย่างง่าย ๆ
- 6) ปลูกฝังให้เด็กมีศีลธรรมและวัฒนธรรม
- 7) ให้เด็กรู้จักเหตุผล สามารถปรับตนเองให้เข้ากับผู้อื่น ทั้งกล้าแสดงความคิดเห็นของตน และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

1.4.6 ความมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะศึกษา

- 1) ส่งเสริมให้รู้จักสร้างสรรค์ และกระตุ้นให้เด็กแสดงความรู้สึกนึกคิดและความสามารถของเขาออกมาอย่างเสรี
- 2) ส่งเสริมให้เด็กมีความเพลิดเพลิน
- 3) รู้จักประติมากรรมของชิ้นใช้เป็นประโยชน์ได้ตามภาษาเด็ก เพื่อเป็นรากฐานแห่งนิสัยต่อไป
- 4) รู้จักชื่นชมในสิ่งที่สวยงามและความไพเราะของเสียงธรรมชาติและดนตรี
- 5) ให้มีความเข้าใจในจังหวะต่าง ๆ
- 6) ฝึกเด็กให้มีความสนใจมากกว่าที่จะสร้างทักษะ

1.4.7 ความมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์ทางขับร้องและดนตรี

- 1) ฝึกหัดการฟังของเด็กให้ประสาทหูเจริญขึ้น คือ ให้มีประสาทไวต่อการฟังเสียงดนตรี ให้เข้าใจจังหวะช้าเร็ว หนักเบา และสามารถที่จะแสดงความรู้สึกออกมาได้ตามเสียงเพลงที่ได้ยิน
- 2) ส่งเสริมให้เด็กรู้จักความไพเราะ และเกิดรสนิยมในทางดนตรี
- 3) ให้เกิดความสนุกและได้มีส่วนร่วมในความสนุกนั้นด้วย

จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการแยกสอนเป็นรายวิชา ก็จะทำให้จุดประสงค์ในการสอนแตกต่างกันออกไปในแต่ละวิชาด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังเห็นได้ชัดว่าจุดมุ่งหมายนั้นมีความชัดเจนขึ้น แต่มีความเข้มข้นในด้านวิชาการน้อยลงกว่าหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2483 หรือ 2496

ในรายละเอียดของคู่มือการจัดอนุบาลศึกษา (2503) ยังได้ให้ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาไว้ว่า

“...ประสบการณ์ในโรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับบุคคลและส่งเสริมความกระตือรือร้นที่อยากเรียนรู้ของเด็ก เด็กจะได้สืบค้นเรื่องบ้านครอบครัว สัตว์เลี้ยง ผู้ช่วยเหลือประชาชน พืช ไม้ ต้นไม้ ตลอดจนถึงลมฟ้า อากาศ

ประสบการณ์ทั้งหมดจะต้องส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก มากกว่าที่จะประกอบด้วยบทเรียนซึ่งแยกออกเป็นบท ๆ โดยไม่เกี่ยวพันกัน และทั้งเวลาเรียนก็แบ่งออกเป็นระยะสั้น ๆ.

ประสบการณ์ในแนวการสอนจะประกอบด้วยประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับบ้านและชุมชนชุมชน สร้างขึ้นตามความสนใจเป็นหน่วยหรือเป็นปัญหา ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาและกิจกรรม มีทั้งประสบการณ์ในการใช้ภาษา ดนตรี ศิลปะ การอยู่และการทำงานร่วมกัน ฯลฯ

มากกว่าที่จะเรียนวิชาแต่ละวิชาแยกกัน ตัวอย่างหัวข้อของแนวการสอนแบบประสบการณ์ที่มีบูรณาการ ได้แก่ เราอยู่ด้วยกันในบ้าน เราอยู่ด้วยกันที่โรงเรียน เพื่อนบ้านของเรา ทำเรื่องของเรา ไร่นาของเรา ที่ทำการไปรษณีย์ของเรา สวนสัตว์ของเรา ฯลฯ...”

1.5 ตารางกิจกรรมประจำวัน

การจัดรายการประจำวันในโรงเรียนอนุบาลนั้น อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความสนใจของเด็กหรือตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น รายการที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเพียงตัวอย่างที่วางไว้พอเป็นแนวเพื่อจะจัดรายการประจำวันของแต่ละโรงเรียน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ บางประการ ข้อแรกก็คือ ตัวเด็ก ประสบการณ์ที่เด็กผ่านมาแล้ว ควรจัดทำให้เหมาะสมแก่ภูมิประเทศและเหตุการณ์

1.5.1 รายการประจำปีทีหนึ่ง

- 1) ตรวจสอบสุขภาพ ควรมีผู้ปกครองอยู่ด้วยถ้าทำได้
- 2) การเล่นตามชอบใจ กลางสนาม เมื่อยังแดดอ่อน วัง ชิงช้า กระดานหก ราวได้สะพานลื่น ชุดทราย ฯลฯ ครูควรอยู่กับเด็กคอยดูแลแนะนำและป้องกันอุบัติเหตุ
- 3) ล้างมือและไปห้องน้ำ
- 4) กิจกรรมในห้องเรียน เลือกเล่นได้ เช่น ระบายสี ตึกดา แท่งไม้ ก่อทราย ตัดปะรูป ปั้นดินและแป้ง ฯลฯ

ถ้ามีสิ่งต่าง ๆ ให้เด็กได้เลือกเล่นได้มากเท่าใดยิ่งเป็นการดี แต่จัดให้เหมาะกับวุฒิภาวะของเด็ก เช่นพู่กันต้องเป็นพู่กันโต ๆ กรรไกรก็ใหญ่พอสมควรและปลายทู่ ฯลฯ

ก่อนที่เด็กจะเข้ามา ครูควรจัดสิ่งของวางไว้บนโต๊ะเป็นอย่าง ๆ เช่น รูปที่จะตัดและกรรไกรอยู่บนโต๊ะหนึ่ง รูปที่ตัดแล้วกาวและกระดาษที่จะปะรูปอยู่อีกโต๊ะหนึ่ง แป้งที่จะปั้นอยู่อีกโต๊ะหนึ่ง ฯลฯ เด็กเข้ามาจะเลือกทำอะไรก็จะนั่งที่โต๊ะนั้น

- 5) ตีมน้ำผลไม้หรือนม
- 6) ฟังดนตรี เดินจังหวะ ลองเคาะเครื่องดนตรีเล่น
- 7) ฟังนิทาน เล่านิทาน
- 8) ล้างมือไปห้องน้ำ
- 9) นอนพัก 15 นาที ฟังเพลงด้วยถ้าทำได้ จัดโต๊ะอาหาร
- 10) รับประทานอาหารกลางวัน

ถ้าเปิดเรียนเต็มวัน ถัดไปก็จะนอนพักหลังอาหารกลางวัน ตื่นขึ้นรับประทานอาหารเช้า
 คุยกันเล็กน้อย และกลับบ้าน

ตัวอย่างที่ 1

8.30 - 9.30 น.	เด็กถึงโรงเรียนแล้วเล่นในร่มหรือกลางแจ้ง
9.30 - 10.00 น.	อาหารเช้า
10.00 - 10.30 น.	เก็บกวาดห้องเรียนด้วยความช่วยเหลือของครู แล้วพักผ่อน
10.30 - 11.15 น.	ออกศึกษานอกสถานที่ใกล้โรงเรียน
11.15 - 11.45 น.	เตรียมการต่าง ๆ ก่อนถึงเวลาอาหารกลางวัน
11.45 - 12.30 น.	อาหารกลางวัน
12.30 - 13.15 น.	เตรียมการต่าง ๆ ก่อนนอน เก็บกวาดห้องแล้วเล่นในร่มหรือกลางแจ้ง
13.15 - 14.15 น.	นอนหรือพักผ่อน
14.15 - 15.00 น.	เก็บกวาดห้องหลังตื่นนอน เสาะนิทานหรือดนตรี

ตัวอย่างที่ 2

8.30 - 9.45 น.	เด็กถึงโรงเรียนแล้วเล่นในร่มหรือกลางแจ้ง
9.45 - 10.30 น.	อาหารเช้าตอนสาย พักผ่อน อภิปรายกันเงียบ ๆ ฟังนิทานและฟังดนตรี
10.30 - 11.30 น.	กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ เช่น วาดรูป ระบายสี เล่นละคร ต่อไม้เหลี่ยม ฟ้อนรำ และดนตรี
11.30 - 12.30 น.	เตรียมการก่อนถึงเวลาอาหารกลางวัน แล้วรับประทานอาหารเช้า
12.30 - 14.00 น.	เตรียมการก่อนนอน แล้วนอน
14.00 - 15.00 น.	เล่นกลางแจ้ง และฟังนิทาน

ตัวอย่างที่ 3

9.00 - 10.00 น.	ตรวจร่างกาย ทำงานหรือเล่นร่วมกันเป็นหมู่ในความควบคุมแนะนำของครู เช่น ขับร้อง ดนตรี ร้องเพลง ทำท่าตามจังหวะดนตรี ใช้อุปกรณ์ ดนตรี พลศึกษา เกมส์ นิทาน
10.00 - 10.30 น.	ทำความสะอาด เข้าห้องน้ำ อาหารว่าง นม หรือผลไม้ หยอดพัก ลงนาม
10.30 - 11.20 น.	เลือกเล่นกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ก่อสร้าง โต๊ะ ทRAY น้ำ บล็อกกลวง หรือบล็อกตัน ป้ายสี บัน ข่างไม้
11.20 - 11.30 น.	พักผ่อนเงียบ ๆ ครูควรจะช่วยเด็กให้รู้จักการพักผ่อนเงียบ ๆ ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น นั่งชมโต๊ะ นอนบนผ้าปูรองพื้น นั่งเงียบ ๆ ฟังดนตรีเบา ๆ ดูสมุดภาพหรือเล่นคนเดียวเงียบ ๆ
11.30 - 12.15 น.	หยุดพักรับประทานอาหาร
12.15 - 14.15 น.	เตรียมตัวนอน ตื่น แต่งตัว เก็บเครื่องนอน
14.15 - 14.45 น.	กิจกรรมต่าง ๆ ก่อสร้าง วาดเขียน ขับร้อง ดนตรี นิทาน ทำสวน เลี้ยงสัตว์
14.45 - 14.50 น.	ทำความสะอาด จัดเก็บห้อง
14.50 - 15.00 น.	อาหารว่าง
15.00 น.	เลิก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างที่ 4

9.00 - 10.00 น.	เล่นบล็อก ดนตรี นิทาน อภิปราย
10.00 - 10.30 น.	อาหารว่าง เครื่องดื่มหรือผลไม้ พักหรือเป็นเวลาอยู่เงียบ ๆ ในห้อง ถ้าพื้นที่สะอาดใครจะนอนบน พื้นก็ได้ เปิดงานเสียงหรือเล่นดนตรีเบา ๆ
10.30 - 11.30 น.	เวลาทำงานด้วยจุดประสงค์ของเด็ก คือ ให้เด็กเลือกงานได้ตาม ชอบใจ ทราย น้ำ ป้ายสี บันดิน เล่นบล็อก รูปภาพ เล่นกับ เครื่องดนตรี ช่างไม้ ก่อสร้าง
11.30 - 12.15 น.	หยุดพักรับประทานอาหาร
12.15 - 14.10 น.	นอน
14.10 - 14.40 น.	กิจกรรมที่เด็กเลือกตามใจชอบอย่างตอนเช้า บัน เล่นบล็อก วาดเขียนและอื่น ๆ
14.40 - 14.45 น.	สุขศึกษา ทำความสะอาดเก็บกวาดห้อง
14.45 - 15.00 น.	อาหารว่าง
15.00 น.	เลิก

1.5.2 รายการประจำวันปีที่สอง

อย่างเดียวกับรายการประจำวันปีที่หนึ่ง อาจจัดให้มีประสบการณ์ที่จะเตรียมเด็ก
สำหรับเรียนเลข เรียนภาษา พูด อ่านและเขียน ประสบการณ์เบื้องต้นทางสังคมศึกษาและธรรม
ชาติศึกษา และมีกิจกรรมที่ครูกำหนดให้มากขึ้น คือ กิจกรรมที่ต้องทำนอกเหนือจากที่เลือกเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างที่ 1

8.30 - 9.30 น.	เด็กถึงโรงเรียนแล้วเล่นในร่มหรือกลางแจ้ง
9.30 - 10.00 น.	อาหารว่าง
10.00 - 10.30 น.	เก็บกวาดห้องเรียนด้วยความช่วยเหลือของครูแล้วพักผ่อน
10.30 - 11.15 น.	ออกศึกษานอกสถานที่ใกล้โรงเรียน
11.15 - 11.55 น.	เตรียมการต่าง ๆ ก่อนถึงเวลาอาหารกลางวัน
11.45 - 12.30 น.	อาหารกลางวัน
12.30 - 13.15 น.	เตรียมการต่าง ๆ ก่อนนอน เก็บกวาดห้องแล้วเล่นในร่มหรือกลางแจ้ง
13.15 - 14.15 น.	นอน หรือพักผ่อน
14.15 - 15.00 น.	เก็บกวาดห้องหลังตื่นนอน เล่นนิทานหรือดนตรี

ตารางสอนในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ดำเนินแบบเดียวกับปีที่ 1 แต่เพิ่มกิจกรรมอ่าน เขียน เลข บ้าง แต่ให้สอนโดยวิธีเล่น เช่น

ตัวอย่างที่ 2

9.00 - 10.00 น.	เล่นบล็อก ต่อรูปต่าง ๆ หรือกิจกรรมนอกห้องเรียน ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เกมส์ พลศึกษา
10.00 - 10.30 น.	อาหารว่าง ลงสนาม
10.30 - 11.15 น.	จัดห้องสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ป้ายสี บันดิน คุกกี้ภาพ ช่างไม้ เล่นน้ำ เล่นทราย
11.15 - 11.30 น.	ดนตรี จังหวะ นิทาน
11.30 - 12.15 น.	หยุดพักรับประทานอาหาร
12.15 - 14.00 น.	นอน
14.00 - 14.45 น.	ก่อสร้าง อ่าน เขียน เลข
14.45 - 15.00 น.	อาหารว่าง
15.00 น.	เลิก

1.5.3. ตารางสอนสำหรับโรงเรียนอนุบาลที่สอน 2 ผลัด รอบเช้า

8.45 - 9.00 น.	เข้าแถวตรวจร่างกาย สุขศึกษา
9.00 - 10.00 น.	เรียนเล่นสิ่งต่าง ๆ ที่ครูจัดไว้ในห้อง
10.00 - 10.30 น.	รับประทานนม เข้าห้องน้ำ ลงสนาม
10.30 - 10.50 น.	ช่วยครูจัดเก็บสิ่งของต่าง ๆ บนโต๊ะไปเก็บไว้ที่ยกโต๊ะแบบไว้ ช่วยกันเก็บกวาดห้อง สังคม ธรรมชาติ
10.50 - 11.20 น.	นิทานหรือขับร้องดนตรี ภาษาไทย พลศึกษา
11.20 - 11.30 น.	เข้าห้องน้ำ ล้างมือ หวีผม ผัดหน้า เตรียมเข้าห้องอาหารจัดโต๊ะ
11.30 - 12.00 น.	อาหารกลางวัน
12.00 น.	ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของเครื่องแต่งกาย เสื้อ กางเกง รองเท้า หวีผม ผัดหน้าให้เรียบร้อย คอยส่งตัว เด็กกลับ

รอบบ่าย ครูจัดโต๊ะต่าง ๆ ไว้ในห้องเรียนอย่างตอนเช้า

12.45 - 13.00 น.	เข้าแถวตรวจร่างกาย สุขศึกษา
13.00 - 14.00 น.	เล่นสิ่งต่าง ๆ ที่ครูจัดไว้ในห้อง
14.00 - 14.30 น.	รับประทานนม เข้าห้องน้ำ ลงสนาม
14.30 - 14.50 น.	เก็บของเล่นเข้าที่ เด็กช่วยครูเลื่อนโต๊ะ เก้าอี้ เก็บกวาดห้อง ให้เรียบร้อย สังคม ธรรมชาติ
14.50 - 15.20 น.	นิทาน ขับร้องดนตรี ภาษาไทย พลศึกษา
15.20 - 15.30 น.	เข้าห้องน้ำ ล้างมือ เตรียมเข้าห้องอาหาร จัดโต๊ะ
15.30 - 16.00 น.	อาหารว่าง
16.00 น.	ดูแลความสะอาดเรียบร้อย เสื้อผ้า รองเท้า หวีผม ผัดหน้า คอยส่งเด็กกลับบ้าน

1.6 กิจกรรมการเรียนรู้สอน

แนวการสอนในโรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่ประกอบด้วย การเล่าหรืออ่านนิทานให้ฟัง อ่านโคลง ดูรูปภาพในหนังสือ ค่อยอภิปรายกันในเรื่องง่าย ๆ พาไปเที่ยวชมสถานที่ ฟังดนตรี การเล่นโดยเสรีภาพในขอบเขตที่ไม่มีอันตรายแก่ตนเอง และผู้อื่น เล่นละคร บั้น ตัดกระดาษ เขียนรูป และระบายสี เล่นหุ่น และอื่น ๆ

แนวการสอนแบบประสบการณ์ ควรส่งเสริมการเปลี่ยนจากประสบการณ์อันหนึ่ง ไปยัง ประสบการณ์อีกอันหนึ่งได้สะดวก หมายความว่า จะต้องเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ โดยรอบคอบ เมื่อจะ เปลี่ยนประสบการณ์ก็จะต้องไม่เสียเวลาและไม่ถูกจำกัดโดยเนื้อวิชา เช่นนี้เด็กก็จะทำกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จผล และเพิ่มพูนความมั่นคงทางจิตใจให้แก่เด็ก ทั้งเด็กก็จะสามารถรับผิดชอบเพิ่มขึ้นด้วย

หลักที่จะต้องคำนึงอีกอย่างหนึ่งในการจัดหรือเลือกแนวการสอนแบบประสบการณ์ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างเด็ก ให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสชื่นชมในความสำเร็จของตนตามความสามารถ ที่แตกต่างกัน

โดยทั่ว ๆ ไป รายการเรียนในระยนี้จะประกอบด้วยกิจกรรมที่เด็กเลือกทำได้ตาม ใจชอบ กิจกรรมประจำวันจะมีสมดุลย์กัน ส่วนกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นก็จะค่อย ๆ มีมากขึ้นทีละน้อย

1. ขอบข่ายกิจกรรมในวิชาศิลปะ ได้แก่

- ก. การวาดเขียน
- ข. การฝีมือ - การพับกระดาษ
- การตัดกระดาษ
- การสาน
- การปั้น
- การร้อย
- การเย็บ
- การปะ

2. ขอบข่ายกิจกรรมในวิชาร้องเพลงและดนตรี ได้แก่

- ก. การร้องเพลงหมู่ / เดี่ยว
- ข. การแสดงท่าทางตามเพลง
- ค. การเคาะหรือเขย่าตามจังหวะ

3. ขอบข่ายกิจกรรมในวิชาภาษาไทย (ประสบการณ์ทางภาษา) ได้แก่

- ก. การพูด
 - . การพูดเป็นประโยค
 - . การพูดสื่อความหมายกับผู้อื่น
 - . การถ่ายทอดเรื่องราว
 - . การเลียนเสียงสิ่งใกล้ตัว
 - . การเล่นร้องรำทำเพลง
 - . การพูดให้ถูกกาลเทศะ
 - . การเล่านิทาน
 - . การเล่นเกม
 - . การเล่นหุ่น
 - . การท่องกลอน
- ข. การฟัง
 - . การเล่นเกม
 - . การฟังวิทยุ แผ่นเสียง
 - . การฟังเครื่องดนตรี, จังหวะ
 - . การฟังผู้อื่น ฝึกมารยาทในการฟัง
 - . การฟังและจับใจความ
- ค. การอ่าน
 - . การสังเกตความเหมือนความต่างของภาพ
 - . การกวาดสายตาจากซ้ายไปขวา
 - . การพลิกหนังสือทีละหน้า
 - . การถือหนังสือ
 - . การอ่านชื่อสิ่งใกล้ตัว
 - . การอ่านประโยคง่าย ๆ สั้น ๆ

ง. การเขียน . การเขียนเส้นต่าง ๆ

- . การเขียนพยัญชนะ สระ
- . การเขียนคำต่าง ๆ ที่เป็นของใช้ ในบ้านและโรงเรียน
- . การเขียนเลขจากภาพและแผนภูมิ
- . การเขียนตามป้าย
- . การเขียนตามป้ายสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียน
- . การเขียนข้อความง่าย ๆ ตามรูปภาพ
- . การเขียนคำที่ใช้ในกิจวัตรประจำวันหรือสิ่งของใกล้ตัว

4. ขอมข่ายกิจกรรมในวิชาเลขคณิต

- . การสังเกต/เปรียบเทียบ
- . การสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5
- . การดูภาพ
- . การสนทนาซักถาม
- . การค้นคว้า ทดลองจากของจริง
- . การนับ 1 - 100
- . การบวก, ลบ และสัญลักษณ์
- . การแทนค่าสิ่งของ 1 - 20
- . การฝึกเขียนเลขและสัญลักษณ์ต่าง ๆ

5. ขอมข่ายกิจกรรมในวิชาธรรมชาติศึกษา ได้แก่

- . การพิสูจน์ให้เห็นจริงและลงมือกระทำจริงด้วยการทดลอง
- . การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า
- . การสร้างมุมธรรมชาติในห้องเรียน
- . การทัศนศึกษา.
- . การสอนให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน

6. ขอบข่ายกิจกรรมในวิชาสังคมศึกษา ได้แก่

- . การปฏิบัติจริง
- . การเล่านิทาน
- . การสอนตามเหตุการณ์
- . การเล่นเกม
- . การเล่นบัตรคำ
- . การจัดกระแสบะทราย
- . การทำแผนภูมิหรือสมุดภาพ
- . การทำงานศิลปะต่าง ๆ
- . การเชิญวิทยากร
- . การจัดกิจกรรมเสริมทักษะ
- . การจัดงานวันสำคัญต่าง ๆ
- . การจัดห้องพิพิธภัณฑ์อย่างย่อ
- . การจัดรายการพิเศษต่าง ๆ
- . การสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์
- . ห้องกลอน สุภาษิต เล่นเกม
- . การฉายภาพยนตร์ ภาพนิ่ง ฟังวิทยุ
- . การจัดนิทรรศการ
- . การทัศนศึกษา

7. ขอบข่ายกิจกรรมในวิชาพลานามัย

- . การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
- . การฝึกช่วยตัวเอง
- . การนอนและการพักผ่อน
- . การระวังรักษาตัวให้ปลอดภัย
- . การออกกำลังกาย
- . การเล่นเกมเล่นต่าง ๆ

1.7 สื่อการเรียนการสอน

เนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้แยกเนื้อหาเป็นรายวิชา แต่ได้เสนอแนะให้ผู้สอนใช้แนวการสอนแบบบูรณาการ จึงเน้นการใช้สื่อที่มีความหลากหลาย โดยยึดหลักการใช้ของจริงเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีการจัดทัศนศึกษาทั้งในและนอกสถานที่ รวมทั้งการเชิญวิทยากรในชุมชน มาให้ความรู้แก่เด็กด้วย

ตัวอย่างการใช้สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในวิชาที่กำหนดในหลักสูตร มีดังนี้

- 1) วิชาศิลปะ เช่น สีฝุ่น สีเทียน ดินสอสี ขอลดสี พู่กันขนาดใหญ่ แป้งสำหรับใช้ในการละเลงสี กระดาษแผ่นใหญ่ ขาหยั่งสำหรับป้ายสี ฯลฯ
- 2) วิชาร้องเพลงและดนตรี เช่น จานเสียง เปียนโน หรือ ออร์แกน หรือแอคคอร์ดียน วิทยุ เครื่องเคาะหรือเครื่องเขย่า ได้แก่ ลูกขัด พรวน แทมโบรีน ฉิ่ง ฉาบ กรับ กลอง ฯลฯ
- 3) วิชาภาษาไทย เช่น วิทยุ เพลง เครื่องดนตรี บัตรคำ รูปภาพ หนังสือ กระดาษ กระดาน แผนภูมิ ป้าย ดินสอ ขอลดสี หุ่น กลอน นิทาน ฯลฯ
- 4) วิชาเลขคณิต เช่น บล็อกไม้รูปทรงต่าง ๆ เครื่องเล่น รถลาก กล้อง กระจ่าง ถ้วยน้ำ จาน ชาม ผลไม้ต่าง ๆ ของจริง รูปภาพ เครื่องชั่งน้ำหนัก ไม้วัด ฝ่าเบียร์ เปลือกหอย ก้อนกรวด บทเพลง รูปภาพ แผนภูมิ ตัวเลข ลูกบิด ฯลฯ
- 5) วิชาธรรมชาติศึกษา เช่น กรวด ดิน หิน ทราาย อัฐ กระเบื้อง ปูน เงิน ทอง นาก ตะกั่ว ทองแดง เหล็ก แม่เหล็ก ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ต่าง ๆ รูปภาพ ฯลฯ
- 6) วิชาสังคมศึกษา เช่น ภาพนิ่ง วิทยุ สถานที่ต่าง ๆ เกม สมุดภาพ ภาพผนัง ภาพวาด บล็อก บัตรภาพ บัตรคำ กระดาษทราย สื่อศิลปะ นิทาน เหตุการณ์หรือเรื่องราวในชีวิตประจำวัน ฯลฯ
- 7) วิชาพลานามัย เช่น เครื่องเล่นในร่ม เครื่องเล่นกลางแจ้ง เครื่องใช้ในการทำความสะอาดร่างกาย เช่น เสื้อผ้า ผ้าเช็ดตัว แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ และอื่น ๆ เกมการเล่น ดินปั้น ลูกบิด ฯลฯ

นอกจากนี้แล้ว ในหลักสูตรฉบับนี้ยังได้เน้นในเรื่องของ "เครื่องเล่น" เป็นสำคัญ ซึ่งอาจนับได้ว่าเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีการใช้มาก เพราะตามหลักทางการศึกษาและจิตวิทยาถือว่า กิจกรรมการเล่นเป็นสิ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กได้อย่างดี

1.8 การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

การจัดโรงเรียน

บริเวณ โรงเรียนอนุบาลควรมีบริเวณกว้างขวางพอสำหรับการเรียนและเล่นนอกห้องเรียน และมีร่มไม้มาก ๆ เพื่อเด็กจะได้เล่นและทำงานได้ร่มไม้ได้ ไม่ควรมีบ่อหรือสระน้ำ ซึ่งจะลำบากในการระวังอันตราย สนามเล่นควรรอยู่ใต้ร่มไม้ และมีเนื้อที่กว้างขวาง เด็กคนหนึ่งควรมีเนื้อที่เล่นประมาณ 4 ตารางเซนติเมตร

อาคาร ควรเป็นอาคารชั้นเดียว ห้องเรียนแต่ละห้องควรมีเนื้อที่กว้างขวาง เพื่อจะได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้สะดวก สำหรับเด็กไม่เกิน 30 คน ห้องเรียนควรมีขนาด 7 x 9 เมตร มีแสงสว่างเพียงพอ ไปรง อากาศถ่ายเทได้สะดวก

วัสดุและอุปกรณ์ มีสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องตกแต่งห้อง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ชั้นเตี้ย ๆ สำหรับเก็บสิ่งของเครื่องเรียน เครื่องเล่นในร่ม เครื่องเล่นสนาม ของเล่นต่าง ๆ วัสดุสิ่งของสำหรับทดลองอุปกรณ์สำหรับเรียน ดนตรี เต็น และรำ หนังสือ และอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้จะส่งเสริมให้การสอนการเรียนในโรงเรียนอนุบาลเป็นผลดี จึงจำเป็นต้องเลือกเฟ้นให้ถูกความประสงค์และเหมาะสมกับวัยของเด็ก

โต๊ะเก้าอี้ ควรแข็งแรง มีน้ำหนักเบา เด็กยกเองได้สบาย ขนาดควรจะได้ส่วนกับความสูงของเด็ก ให้นั่งและทำงานได้สบาย โดยทั่ว ๆ ไปเก้าอี้จะสูงจากพื้นประมาณ 25 - 30 ซม. โต๊ะที่ใช้นั่งทำงานเป็นประจำ จะสูงจากพื้นประมาณ 45 - 50 ซม. โต๊ะควรเป็นรูปต่าง ๆ เช่น สี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือรูปวงกลม และอาจจะต่อหรือแยกเป็นโต๊ะใหญ่เล็กได้เมื่อต้องการโต๊ะควรมีขนาดสูงต่ำใหญ่เล็กต่าง ๆ กันด้วย เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรม อาจมีขนาดลดหลั่นกันเป็นแถวเพื่อให้เก็บซ้อน ๆ กันได้ ไม่เปลืองที่เก็บเมื่อเวลาไม่ต้องการใช้

กระดานดำควรทาสีดำหรือสีเขียวก่ำ ติดฝา ให้เด็กเขียนได้ มีเนื้อที่กว้างขวางสำหรับเด็กหลายคนเขียนได้พร้อม ๆ กัน

นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญยังมีขาหยั่งระบายรูป ชั้นวางของ ตู้เก็บสิ่งของของนักเรียน กระบะทราย ซึ่งจะต้องมีขนาดเหมาะสมกับความสูงของเด็ก เพื่อให้เด็กทำงานและใช้ได้สะดวกสบาย (ศึกษาริการ, 2505)

1.8.1 การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

มีห้องต่าง ๆ อุปกรณ์ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องใช้มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก มีการจัดวางเครื่องเล่นไว้ในห้อง มีที่สำหรับอ่านหนังสือ เล่นเกม ทำกิจกรรมศิลปะ และป้ายแสดงผลงาน โดยเน้นในเรื่องความสะอาด เรียบร้อยและสวยงามเป็นสำคัญ

1.8.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

ได้กล่าวไว้แล้วบางส่วนในช่วงต้นว่า หลักสูตรฉบับนี้เน้นในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องตามหลักการอนุบาลศึกษา เน้นด้านความเรียบร้อย สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัย ตลอดจนเน้นถึงสนามเด็กเล่นที่กว้างขวาง ร่มรื่น รวมทั้งการจัดให้มีเครื่องเล่นประเภทต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เพื่อให้เด็กได้เล่นตามลำพังหรือเล่นกับเพื่อน ๆ ดังที่กำหนด ได้แก่

- ชิงช้า
- กระดานหก
- กระดานสั้น
- สะพานไม้
- โคร่งไม้หรือเหล็ก
- ราวโหน
- ราวไต่
- ม้าหมุน
- บ่อทราย

และ ฯลฯ

1.9 การวัดความเจริญเติบโตของเด็กและการวัดผลในโรงเรียนอนุบาล วิธีวัดความเจริญเติบโตของเด็ก สังเกตได้จาก

- 1) พัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม
- 2) การแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัย
- 3) การมีทัศนคติที่ดีต่อการมาโรงเรียน

ในการวัดและประเมินผลเด็ก อาจใช้เอกสารเหล่านี้ประกอบด้วย ได้แก่

- 1) ระเบียบสะสม
- 2) ระเบียบความสามารถหรือความสำเร็จในงานของเด็ก
- 3) ระเบียบเกี่ยวกับกิจกรรมนอกโรงเรียน
- 4) ระเบียบการสังเกตของครู

5) แบบสำหรับพิจารณาและลงความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม

รายการ	ภาค 1				ภาค 2				ภาค 3			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ยังไม่พอใช้	ดีมาก	ดี	พอใช้	ยังไม่พอใช้	ดีมาก	ดี	พอใช้	ยังไม่พอใช้
นิสัยการทำงาน ฟังและทำตามคำแนะนำของครู เล่นและทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดี ทำงานจนเสร็จ ทำงานเป็นระเบียบเรียบร้อย สามารถคิดและแก้ปัญหาของตัวเองได้ สุขนิสัย รับประทานอาหารได้เองและ เรียบร้อย นอนหลับได้นาน ถ่ายช่วยตัวเองได้ ล้างมือก่อนและหลังรับประทานอาหาร												

ชื่อครูประจำชั้น.....

ชื่อครูใหญ่.....

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ นับว่าเป็นหลักสูตรของไทยอีกฉบับหนึ่งที่ได้พยายามปรับปรุงให้มีความสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาชาติตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 ได้ปรับปรุงมาจากหลักสูตรอนุบาลฉบับปี พ.ศ.2496 โดยยังคงเน้นปรัชญาตามแนวการศึกษาเดิมอยู่มาก คือ เน้นให้เด็กมีความรู้ความสามารถเพื่อเตรียมพร้อมก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นหลัก ดังนั้น องค์ประกอบด้านอื่น ๆ ของหลักสูตร จึงยังคงมีลักษณะที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา ลักษณะนี้ ซึ่งยังคงเน้น "อ่าน เขียน เรียนเลข" หรือ ไตรภาคเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังคงมีการจัดแบ่งเนื้อหาเป็นรายวิชา เพียงแต่ "รวมวิชา" ที่คล้ายกัน

มาเป็นวิชาเดียวกัน คือยังคงวิชาภาษาไทย เลขคณิต ธรรมชาติศึกษา สังคมศึกษา ศิลปศึกษา ส่วนวิชาสุขศึกษาเปลี่ยนมาเป็นพลานามัย ซึ่งนำวิชา "การเล่น" และ "การฝึกประสาท" มารวมไว้ด้วย ส่วนวิชาร้องเพลงและการแสดงท่าทางตามจังหวะได้ปรับมาเป็นวิชาขับร้องและดนตรี

แม้ว่าแนวคิดทางการศึกษาแบบใหม่คือ การจัดการศึกษาโดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลจะถูกกล่าวถึงแต่เมื่อพิจารณาให้ลึกถึงพบว่ายังเน้นการสอนเป็นกลุ่มใหญ่และเน้นอ่านเขียนเป็นหลัก ไม่ใคร่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมเท่าใดนัก พื้นฐานทางการศึกษาแบบเดิมและพื้นฐานทางสังคมที่มุ่งสร้างคนเก่งตั้งแต่เล็ก จึงน่าจะยังมีผลสืบเนื่องมาถึงการปรับหลักสูตรฉบับนี้อยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาวิชาหรือกิจกรรมต่างๆ อาจมีส่วนที่ปรับให้มีกิจกรรมมากขึ้นบ้าง เช่น ในวิชาธรรมชาติศึกษา และสังคมศึกษา

ในวิชาธรรมชาติศึกษานั้น ได้แนะนำให้มีการ "จัดมุม" เพื่อการศึกษาไว้ในห้องเรียน ด้วยส่วนวิชาสังคมศึกษานั้นเน้นให้มีกิจกรรมเสริมเพื่อการเรียนรู้มากขึ้น เช่น การจัดพิพิธภัณฑ์ การจัดกิจกรรมเสริมทักษะ รวมทั้งการเชิญวิทยากรและผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในเนื้อหาวิชาเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ดังปรากฏว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับพ่อแม่ของเด็กและกับชุมชนฯ แนะนำไว้ในคู่มือการจัดอนุบาลศึกษาด้วย

นอกจากนี้ หลักสูตรฉบับนี้ ยังเน้นในเรื่องของสภาพแวดล้อมและเครื่องเล่นเพื่อการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากได้นำเรื่อง "การเล่น" รวมเข้าเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งในวิชาพลานามัยด้วย ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ที่อาจจะมีส่วนอำนวยความสะดวกให้โรงเรียนอนุบาลสามารถจัดหาอุปกรณ์เครื่องเล่นต่าง ๆ มากมายและกว้างขวางขึ้นกว่าในยุคก่อน ๆ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลเองก็ดูเหมือนว่าจะส่งเสริมความสำคัญของ "อนุบาลศึกษา" ไม่น้อยเลยทีเดียว

ในส่วนของตารางกิจกรรมประจำวันนั้น พบว่า ได้มีการแนะนำแนวการจัดตารางกิจกรรมไว้ในหลายรูปแบบ มีลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นผลัด ซึ่งลักษณะเช่นนี้น่าจะนำมาจากความต้องการของผู้ปกครองเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันก็อาจมีเหตุผลที่แฝงอยู่ลึก ๆ เกี่ยวกับความหลากหลายของโปรแกรมที่สามารถสนองความต้องการของเด็กและผู้ปกครองอย่างทั่วถึง อันอาจจะมีผลทำให้สถานศึกษารับเด็กได้ในปริมาณที่มากขึ้นด้วย ส่วนในด้านการวัดและประเมินผลนั้น ก็มีลักษณะที่เป็นทฤษฎีมากเกินไป และดูจะยากเกินไปสำหรับผู้ปฏิบัติ โดยเฉพาะการใช้ระเบียบ ประเภทต่าง ๆ ดูจะมีมากมายและสับสนกันไปหมด ซึ่งหากพิจารณาองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ประกอบแล้ว พบว่า หลักสูตรฉบับนี้มีลักษณะความเป็น "หลักสูตรในฝัน" มากกว่าที่จะเป็นหลักสูตร ที่ใช้ได้จริง และประการสำคัญ คือ หลักสูตรมีจุดอ่อนในเรื่อง

ของภาษามาก คล้ายกับเป็นภาษาแปล บางครั้งเมื่ออ่านแล้วจะเข้าใจยาก หรือใช้ภาษางงวมที่ยากต่อการเข้าใจ เช่น

“...ควรให้เด็กเขียนบนกระดาษหรือบนกระดาษ ขนาดก็ไม่จำกัด แล้วแต่ใจเด็กจะเขียน ควรใช้กระดาษที่มีบรรทัดกว้าง ๆ เพราะเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถจะบังคับมือให้เขียนตรงไปตามเส้นได้....” (มีความขัดแย้งในการใช้ภาษา)

“...ในการหัดเขียน มีดินสอด่าอ่อน ๆ ดินสอสี หรือ ขอล้คขาว ขอล้คสี ล้วนเป็นเครื่องเขียนอย่างดีสำหรับเด็กทั้งสิ้น....” (ใช้ภาษาที่งวมเกินจริง)

“...ครูต้องรู้จักจำนวนเด็กตลอดเวลา (ต้องหมั่นนับ)...” (ใช้ภาษาอ้อมค้อม)

“...ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับเด็กทั่ว ๆ ไป และเด็กแต่ละคนดี พอที่จะรู้จักกาลเทศะว่าเมื่อใดควรจะช่วยเหลือเด็ก...” (ใช้ภาษาไม่เหมาะสม)

“...ระเบียบความสามารถหรือความสำเร็จในการทำงานของเด็ก ส่วนใหญ่จะเป็นรูปภาพที่เด็กเขียนหรือระบาย ทั้งที่เลวที่สุดและดีที่สุด...” (ใช้ภาษาไม่เหมาะสม)

“...พฤติกรรมที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางวุฒิปัญญา ได้แก่ การริเริ่ม ทำงาน การเสนอแนะในการแก้ปัญหา การมีถ้อยคำเพียงพอ สำหรับแสดงความคิดเห็น...” (ใช้ภาษาไม่สื่อความหมายครอบคลุม)

๗๗

อย่างไรก็ตาม ได้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษา ซึ่งน่าจะเป็นข้อสนับสนุนและชี้ให้เห็นสภาพของหลักสูตรได้เป็นอย่างดี ดังนี้

“...ส่วนในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2503 มีแนวคิดในการจัดการศึกษาคลายกับแผนการศึกษา พ.ศ.2494 คือ ต่างกันก็เน้นการศึกษา 4 ประการ ได้แก่ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดที่นำมาจากจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบกับในระยะหลังมีการติดต่อและได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น แนวคิดจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศทางตะวันตกซึ่งได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาไทยเป็นอย่างมากเช่นกัน แต่ในทางปฏิบัติแล้วการจัดดำเนินงานหรือหลักสูตรนั้นก็ยังมีลักษณะสอดคล้องกับลัทธิปรัชญาแบบสารัตถนิยม (Essentialism) คือ เน้นเฉพาะทางด้านความรู้ แต่ขาดการเน้นทางด้านปฏิบัติ จึงทำให้การจัดการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งการเปลี่ยนของบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระยะหลังการประกาศใช้แผน จึงทำให้แผนการศึกษาที่ใช้อยู่ไม่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมาได้รับอิทธิพลจากต่างชาติเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาในต่างประเทศก็รับเอาแนวความคิด นั้นมาใช้ในการจัดการศึกษาของไทย โดยมีได้คำนึงถึงบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนรวม จึงทำให้การจัดการศึกษาของไทยขาดทิศทาง อุดมการณ์หรือปรัชญาการศึกษาที่แน่นอนและเด่นชัด..." (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, มปป.)

ภายหลังจากที่มีหลักสูตรอนุบาล ฉบับ พ.ศ.2503 แล้วก็ไม่ได้ปรากฏมีความเคลื่อนไหวใด ๆ ของหลักสูตรอนุบาล หรือเด็กเล็กอีก จนถึงประมาณปี พ.ศ.2518 (รายละเอียดได้นำเสนอไว้ในช่วงหลัง) แต่ในปี พ.ศ.2515 กลับมีความเคลื่อนไหวด้านการจัดบริการในส่วนของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (ในปัจจุบัน พ.ศ.2538 เปลี่ยนไปสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม) นั่นคือ มีการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กขึ้นตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2515 ซึ่งมีแนวเหตุผลที่สำคัญมาจากสภาพสังคมในขณะนั้น (พ.ศ.2515) คือ "... ในปัจจุบันมีเด็กกำพร้าอนาถาที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู เด็กซึ่งประพฤติดันไม่สมควรแก่วัยและ เด็กซึ่งตกอยู่ในสภาพแวดล้อม อันเป็นเหตุให้เกิดอันตราย ต่อร่างกาย จิตใจ และศีลธรรมเป็นจำนวนมาก หากไม่ได้รับการปฏิบัติดูแล สงเคราะห์และคุ้มครองที่เหมาะสมแล้วจะเป็นภัยแก่สังคมและประเทศชาติ

จากข้อมูลเหล่านี้ได้ชี้ชัดว่า ความจริงแล้ว การดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กนั้น้มามาก่อนหน้าที่จะมีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้เสียอีก หากแต่เป็นสถานรับเลี้ยงเด็กที่จัดตั้งขึ้นโดยเอกชน ดังปรากฏในบทเฉพาะกาลของประกาศฉบับนี้ว่า

ข้อ 25 สถานสงเคราะห์เด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก และสถานแนะแนวปัญหาเด็ก และครอบครัวของเอกชน ซึ่งได้จัดตั้งดำเนินการอยู่ก่อนวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ ให้เจ้าของ หรือผู้จัดการยื่นคำขออนุญาตจัดตั้งเป็นสถานสงเคราะห์ สถานรับเลี้ยงเด็ก และสถานแนะแนวปัญหาเด็กและครอบครัว ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ

อย่างไรก็ตาม ประกาศฉบับนี้ นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการจัดสถานรับเลี้ยงในส่วนของการราชการ ซึ่งมีข้อกำหนดคุณสมบัติของเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ไว้ดังนี้

(1) ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

(2) บิดามารดาหรือผู้ปกครองทอดทิ้งไว้ ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง หรือเป็นเด็กพลัด

หลง

(3) บิดามารดาหรือผู้ปกครองให้ความอุปการะเลี้ยงดูไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถให้ความอุปการะได้ เพราะเหตุที่ถูกจำคุก กักขัง พิกار ทุพพลภาพ ป่วยทางร่างกายหรือทางจิตใจหรือตกอยู่ในภาวะอื่นใด อันอาจเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่เด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ หรือศีลธรรม

(4) พิการทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ

จะเห็นได้ว่า แนวทางการรับเด็กเข้าสถานรับเลี้ยงเด็กที่ปรากฏนี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวทางการรับเลี้ยงเด็กใน “ โรงเรียนเด็ก “ ของอัครชายาเธอฯ ในรัชกาลที่ 5 ซึ่งได้นำเสนอในบทที่ 3 เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ เด็กด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ นั้นเอง ต่างกันเพียงว่าการบริการแก่เด็กในโรงเรียนเด็กนั้น กำหนดอายุเด็กที่ให้บริการไว้สูงสุด คือ เด็กหญิงอายุ 11 ปี และเด็กชาย 13 ปี พร้อมทั้งมีการฝึกอาชีพให้เด็กทั้งหมดที่อยู่ในโรงเรียนเด็ก ส่วนในประกาศฉบับนี้ เมื่อรับเด็กเข้ามาแล้วจะส่งไปรับบริการในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ สถานสงเคราะห์เด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแนะแนวปัญหาเด็ก หรือครอบครัวเอกชนที่ประสงค์จะรับเลี้ยงเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งเห็นได้ชัดว่า ขอบข่ายของการบริการนั้น กว้างขวางขึ้นกว่าแต่ก่อน อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาทั้งในส่วนของ “ โรงเรียนเด็ก “ ในอดีต หรือ “ สถานรับเลี้ยงเด็ก “ ในปัจจุบัน ก็มีลักษณะเป็น “ การศึกษาสงเคราะห์ “ เช่นเดียวเด็ก ในปัจจุบัน ก็มีลักษณะเป็น “ การศึกษาสงเคราะห์ “ เช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอแนะนำประวัติและการดำเนินงานด้านการศึกษาสงเคราะห์มาเสนอไว้ ณ ที่นี้ เพื่อให้ผู้สนใจศึกษาได้ทราบถึงพัฒนาการที่ต่อเนื่องยาวนานนับแต่มีโรงเรียนเด็ก เป็นต้นมา ดังนี้

การศึกษาสงเคราะห์มีประวัติอันยาวนานไม่น้อยกว่า 100 ปี โดย พระวิมาดาเธอกรมมาพระสุทธาสินีนาถ ได้บริจาคทรัพย์ให้สร้างโรงเรียนเด็กอนาถา ที่ตำบลสวนมะลิ ถนนป่ารุง เมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ในปี 2433 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรับเลี้ยงทารกและเด็กหญิงบุตรคนยากจน กำพร้าหรือบิดามารดาไม่สามารถเลี้ยงดูได้ กิจการได้ดำเนินไประยะหนึ่ง ก็ได้เลิกล้มไป

ต่อมาในวันที่ 23 ตุลาคม 2434 ท่านผู้หญิงยมราชซึ่งเป็นหัวหน้าสมาคมสตรีชาวสยามได้เรียไรเงินจากประชาชนหรือพื้นจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กขึ้นมาใหม่ ณ ที่เดิม ให้ชื่อว่า “ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ “ โดยสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีเป็นองค์อุปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์

ประสงค์เพื่อทรงอุทิศส่วนกุศลถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงเรียน
ดำเนินการได้ 27 ปี เทศบาลนครกรุงเทพจึงเข้ารับกิจการมาดำเนินการ คือ วันที่ 20
ตุลาคม 2484 ขณะนั้นยังไม่มีสถานที่เป็นของตนเอง เทศบาลกรุงเทพจึงได้ขอพระราชที่ดิน
อันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่ตำบลทุ่งพญาไท พร้อมทั้งได้รับเงินพระราชทานอีก
200,000 บาท เป็นค่าก่อสร้างอาคาร เมื่อก่อสร้างเสร็จ ได้อัญเชิญสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิ
กาเจ้ามาทรงเป็นประธานในพิธี “โรงเรียนชาติสงเคราะห์” ในวันที่ 24 มิถุนายน 2484

ก่อนการเปิดโรงเรียนชาติสงเคราะห์ 1 ปี กรมประชาสงเคราะห์ได้มีการจัดตั้งเป็นกรม
ในวันที่ 1 กันยายน 2483 โดยมีนายปรกรณ์ อังศุสิงห์ เป็นอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ และได้
มีการริเริ่มบริการสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น โดยการจัดตั้งแผนกอบรมเด็ก ในกองอนาถา
สงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ ตามพระราชกำหนดวางระเบียบราชการกรมประชา
สงเคราะห์ ในปี 2585 ซึ่งมีนโยบายให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการสงเคราะห์เด็กกำพร้า
อนาถาในรูปแบบโรงเรียนชาติสงเคราะห์

ต่อมาแผนกอบรมเด็ก ในกองอนาถาสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ได้เปลี่ยนชื่อเป็น
“กองการศึกษาชาติสงเคราะห์” ในปี 2495 และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองสงเคราะห์เด็กและ
บุคคลวัยรุ่น “ ในปี 2512 จนถึงปัจจุบันกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นมีหน้าที่และความ
รับผิดชอบในการดำเนินคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 พ.ศ.
2515 (กรมประชาสงเคราะห์, 2524, น.33-35) คือ การอุปการะเลี้ยงดู ให้การศึกษา การ
อบรมและฝึกอาชีพ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความประพฤติดของเด็ และปัญหาครอบครัวแก่เด็ก
กำพร้า อนาถา ไร้ที่พึ่ง ยากจน ขาดแคลน ถูกทอดทิ้ง เร่ร่อน เด็กพิการทางร่างกาย เด็ก
พิการทางสมองและปัญญา การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ครอบครัวประสบปัญหาต่าง ๆ การจัด
ครอบครัวใหม่ให้แก่เด็กที่ขาดผู้ปกครอง การส่งเสริมและควบคุมสถานสงเคราะห์เด็กและสถาน
รับเลี้ยงเด็กเอกชน ดำเนินการคุ้มครองและแก้ไขปัญหาเด็กที่ตกเป็นเครื่องมือแสวงหาผล
ประโยชน์โดยมิชอบตลอดจนการดำเนินงานเกี่ยวกับการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม

การให้การศึกษาเด็กในสถานสงเคราะห์จึงเป็นไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบของกอง
สงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่นที่ระบุได้ในประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 พ.ศ.2515
ประกอบด้วย พ.ร.บ.ประถมศึกษา พ.ศ.2479 ที่บังคับให้เด็กทุกคนที่อายุย่างเข้าปีที่ 8 ต้องเข้า
โรงเรียนประถมศึกษาจนอายุย่างเข้าปีที่ 18 และพ.ร.บ.ควบคุมเด็ก พ.ศ. 2481 ซึ่งกล่าวว่า
เด็กที่มีปัญหาทางด้านความประพฤติจะถูกส่งตัวให้ผู้ปกครองเด็กกว่ากล่าว ดักเตือน ถ้าเป็นเด็ก
กำพร้า อนาถาอาจจะถูกส่งตัวไปอยู่ในโรงเรียนฝึกวิชาชีพของกรมประชาสงเคราะห์ หรือ
สถานสงเคราะห์กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งขึ้นตามความเหมาะสม

หลักสูตรอนุบาลศึกษา พ.ศ. 2518

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

หลังจากได้มีการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2503 ซึ่งดำเนินการแล้วเสร็จและเผยแพร่ในปี 2505 แล้ว ก็ได้ยึดเอกสารเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเรื่อยมาจนกระทั่งในปี พ.ศ.2514 กรมสามัญศึกษาจึงได้ดำเนินการพิจารณาปรับปรุงแนวการสอนอนุบาลขึ้น และทดลองใช้ในโรงเรียนอนุบาลของกรมสามัญศึกษาก่อน จึงเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ในโรงเรียนอนุบาลทั่ว ๆ ไปในระยะต่อมา เนื่องจากแนวการจัดประสบการณ์หรือหลักสูตรฉบับนี้ได้เผยแพร่ในปี 2518 จึงเป็นที่รู้จักกันในนามของหลักสูตร 2518 เกี่ยวกับเหตุผลหรือความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรในปี 2514 นั้นปรากฏอยู่ในส่วนคำนำของเอกสาร (กรมสามัญศึกษา, 2518) ดังนี้

“...ด้วยปรากฏว่าการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาเป็นที่นิยมของประชาชนอย่างกว้างขวาง เพราะการศึกษาอนุบาลมีส่วนช่วยให้เด็กเกิดความสัมฤทธิ์ผลในด้านการศึกษาระดับชั้นสูง ๆ ขึ้นไปได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาระดับนี้แม้จะได้จัดมานานแล้วก็ตาม ยังมีแนวการสอนและระเบียบการจัดบางอย่างที่ถือปฏิบัติแตกต่างกัน แม้แต่โรงเรียนอนุบาลที่กรมสามัญศึกษาจัดเองก็ยังมีแนวการปฏิบัติแตกต่างกัน เช่น แนวการวัดผลระดับชั้นอนุบาลของกรมฯ บางโรงเรียนใช้วิธีการเช่นเดียวกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทุกประการ บางโรงเรียนถือปฏิบัติตามหลักการการจัดการศึกษาไว้ก่อนการศึกษากภาคบังคับ โดยถือว่าเป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การวัดผลไม่นิยมให้คะแนน แต่ดูความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญหลักเสียงคำว่าสอบได้สอบตกโรงเรียนที่ยึดหลักการเช่นนี้มีน้อย โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการตามแบบวิธีแรก จนก่อให้เกิดข้อขัดแย้งกันขึ้น กรมฯ จึงได้มอบเรื่องให้หน่วยศึกษานิเทศก์จัดวางแนวการวัดผลระดับอนุบาลศึกษาขึ้น และเมื่อได้มีการประชุมพิจารณากันแล้ว เห็นว่าการจะพิจารณาวางแนวการวัดผลนั้นต้องดูเนื้อหาหรือแนวการสอนเด็กอนุบาลเสียก่อน เนื่องจากแนวการจัดประสบการณ์ได้เคยมีการจัดทำกันไว้แล้วแต่ พ.ศ. 2503 มีบางสิ่งบางอย่างไม่ทันสมัยจึงได้เสนอให้กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งขึ้นปรับปรุงแนวการสอนอนุบาลศึกษาเสียใหม่ให้เหมาะสมกับกาลสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาที่กำลังดำริจะให้ปรับปรุงแก้ไขใหม่...”

จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดสำคัญของการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นแนวเดียวกันในการจัดอนุบาลศึกษาให้ถูกต้องและสอดคล้องกับกาลสมัยรวมทั้งเพื่อเตรียมให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาซึ่งจะปรับปรุงในปี 2521 ด้วย

1.1 ความมุ่งหมาย

หลักสูตร 2518 ได้วางจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยที่ดี รู้จักกิน เล่น ออกกำลังกาย และพักผ่อนอย่างถูกต้อง เพื่อให้ได้มีร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรง รู้จักระวังรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัยและอุบัติเหตุ
2. เพื่อให้รู้จักช่วยตนเอง สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเองได้
3. เพื่อปลูกฝังให้เด็กเป็นคนร่าเริงแจ่มใส มีจิตใจและนิสัยอันดีงาม รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง รู้จักเล่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
4. เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนในชั้นต่อไป โดยฝึกให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสได้อย่างเหมาะสม และเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต มีไหวพริบ, มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกชื่นชมต่อความไพเราะสิ่งสวยงามต่าง ๆ

1.2 เป้าหมาย

แนวการสอนอนุบาลศึกษานี้ จัดสำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี ในรูปแบบของชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 ให้ได้รับการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาต่อไป

1.3 เนื้อหา

แบ่งเนื้อหาออกเป็นรายวิชาเช่นเดียวกับหลักสูตร 2503 แตกต่างกันที่มีคำว่า "ประสบการณ์และกิจกรรม" นำหน้าแต่ละวิชา ประสบการณ์และกิจกรรมที่จัดได้แก่

- 1) ประสบการณ์และกิจกรรมด้านคณิตศาสตร์
- 2) ประสบการณ์และกิจกรรมด้านภาษาไทย
- 3) ประสบการณ์และกิจกรรมด้านสังคมศึกษา
- 4) ประสบการณ์และกิจกรรมด้านธรรมชาติศึกษา
- 5) ประสบการณ์และกิจกรรมด้านสุขศึกษา
- 6) ประสบการณ์และกิจกรรมด้านศิลปะศึกษา
- 7) ประสบการณ์และกิจกรรมด้านขับร้องดนตรี

1.3.1 ความมุ่งหมายของประสบการณ์และกิจกรรมทางด้านคณิตศาสตร์

- 1) เพื่อเตรียมและส่งเสริมความพร้อม
- 2) เพื่อศึกษาการสังเกตและคิดหาเหตุผล
- 3) เพื่อให้รู้จักและเข้าใจความหมายของตัวเลขจำนวน
- 4) เพื่อให้รู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.3.2 ความมุ่งหมายของประสบการณ์และกิจกรรมทางด้านภาษาไทย

- 1) เพื่อเตรียมและส่งเสริมความพร้อมในการเรียนภาษา
- 2) เพื่อฝึกทักษะและความเข้าใจเบื้องต้นการใช้ภาษา
- 3) เพื่อศึกษามารยาทในการพูด การฟัง
- 4) เพื่อส่งเสริมให้เด็กกล้าพูดกล้าแสดง

1.3.3 ความมุ่งหมายของประสบการณ์และกิจกรรมด้านสังคมศึกษา

- 1) ปลูกฝังและอบรมให้มีสังคมนิสัยที่ดี สามารถอยู่เล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 2) ปลูกฝังให้มีอุปนิสัยที่ดี อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม

ของไทย

- 3) ให้เข้าใจความสัมพันธ์ในครอบครัว และชุมชนชนที่ตนเกี่ยวข้องอยู่
- 4) ให้อ่านวิถีชีวิตหน้าที่ของตน และไม่ล่วงล้ำสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น
- 5) รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๆ และกล้าแสดงความคิดเห็นของตน
- 6) ให้อ่านและสนใจในสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของเด็กในชุมชนนั้น

1.3.4 ความมุ่งหมายของประสบการณ์และกิจกรรมด้านประวัติศาสตร์ศึกษา

- 1) เพื่อให้สนใจ มองเห็นความสวยงาม รักและชื่นชมธรรมชาติ
- 2) เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดนิสัยอยากรู้อยากเห็น ซึ่งสังเกต มีเหตุผล
- 3) เพื่อให้ได้มีโอกาส ศึกษาหาความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติด้วยตนเอง
- 4) เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 5) เพื่อให้รู้จักระวังรักษาตัวจากภัยซึ่งเกิดจากธรรมชาติ
- 6) เพื่อให้รู้จักคุณค่า รักษา ไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ตลอดจนนำมาใช้

ใช้ให้เกิดประโยชน์

1.3.5 ความมุ่งหมายของประสบการณ์และกิจกรรมด้านสุขศึกษา

- 1) เพื่อให้มีร่างกายแข็งแรง มีการทรงตัวได้ถูกต้อง มีอริยาบทดี มีใจร่าเริงแจ่มใส
- 2) เพื่อให้รู้จักช่วยตัวเอง และระวังตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัย

3) เพื่อให้รู้จักป้องกันตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ

4) เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน การขับถ่าย

5) เพื่อให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผึกประสาทกล้ามเนื้อให้แคล่วคล่องว่องไว

1.3.6 ความมุ่งหมายของประสบการณ์และกิจกรรมด้านศิลปะศึกษา

1) เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ชื่นชมในสิ่งสวยงาม

2) เพื่อฝึกกล้ามเนื้อ มือ ประสาท ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา

3) เพื่อฝึกให้เป็นคนละเอียด ประณีตมีระเบียบ ช่างสังเกต

4) เพื่อปลูกฝังแนวความคิดสร้างสรรค์

5) เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

6) เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ

1.3.7 ความมุ่งหมายของประสบการณ์และกิจกรรมด้านขับร้องดนตรี

1) เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

2) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักความไพเราะซาบซึ้ง และเกิดรสนิยมทางดนตรี

3) เพื่อฝึกให้เด็กได้แสดงออกและเกิดความคิดริเริ่มในการร้องเพลงและการแสดงทำ

ทางประกอบ

4) เพื่อฝึกให้เด็กได้แสดงออกและเกิดความคิดริเริ่มในการร้องเพลงและการแสดงทำ

ทางประกอบ

5) เพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ

1.4 ตารางกิจกรรมประจำวัน

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมประจำวัน

เวลา	กิจกรรม	อุปกรณ์และการเตรียม	หมายเหตุ (สำหรับครูบันทึกตาม ความจำเป็น)
8.20	เตรียมเข้าแถว	เมื่อเด็กมาถึงโรงเรียนดูแล การแต่งกายให้เรียบร้อย สังเกต สุขภาพ ถ้าเด็กคนไหนไม่ สบาย มีอาการเห็นชัดควรติด ต่อผู้ปกครอง ดูจัดให้เด็กเข้า แถวให้เรียบร้อยฝึกให้อยู่ใน ระเบียบเรียบร้อย ๆ	นุติ เยวดี รุจิมา ร่องไห้ ไม่ยอม เข้าแถวและเข้าห้องเรียน
8.30	เข้าแถวเคารพ ธงชาติ	เทปหรือแผ่นเสียงเพลงชาติ	
8.45	ตรวจสอบสุขภาพ และ สันทนา เวลาเช้า	ตรวจจุดเล็บ ผม ฟัน ความ สะอาดร่างกายทั่วไปสันทนา เกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจและซัก ถามเรื่องที่เด็กอยากจะเล่าหรือ อวดเพื่อน ๆ	นุติ นภา รุจี สุศรี พุดชั้ดกล้า ออกมาพูดหน้าชั้น
11.00		พาเด็กเข้าห้องน้ำล้างมือให้ สะอาด ให้เด็กช่วยเตรียมจัด โต๊ะ อาหารและนั่งรอที่โต๊ะให้ เรียบร้อย	ทรงยศต้องให้ครูช่วยทำต่อ ทำไม่เสร็จแต่สนใจมากกว่า เพื่อน

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมประจำวัน (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม	อุปกรณ์และการเตรียม	หมายเหตุ (สำหรับครูบันทึกตาม ความจำเป็น)
9.00	ประสบการณ์ และกิจกรรม ต่าง ๆ เก็บ ของ ทำความ สะอาด ประเมิน ผล	สี ดินเหนียว ดินน้ำมัน หนังสือภาพหนังสือนิทาน หนังสือภาพ หนังสือนิทาน เกมฝึกเขาวัว เกมต่อเพื่อน ภาพ บัตรอักษร ภาพพลิก เกี่ยวกับ สุขศึกษา แบ่งกลุ่มให้ เล่นเกม และฝึกลีลามือต่อภาพ กับบัตรคำ	ทรงยศต้องให้ครูช่วยทำต่อ ทำ ไม่เสร็จแต่สนใจมากกว่าเพื่อน
10.00	กิจกรรมส่งเสริม สุขภาพ อาหารว่าง	เล่นเครื่องเล่นสนามเล่น ลูก บอล ราวไต่ชิงช้า บล็อก เตรียมล้างมือ ดื่มนมสด	ปรีชาชอบวิ่งแกเพื่อน เวลาลง ในสนามต้องคอยดูแลอย่าง ใกล้ชิด
10.15	ดนตรี ร้องเพลง	เทป แผ่นเสียง วิทยู ร้องเพลง สัตว์ หรือเพลงที่สัมพันธ์กับ ประสบการณ์ในวันนั้น	สุพลร้องได้ชัดถูกจังหวะ ไม่ขี้อาย
10.30	การเคลื่อนไหว ตามจังหวะดนตรี	บินท่านกตามจังหวะเพลง ตามจังหวะดนตรี เดินท่าเปิด ท่าท่าตามเสียงเพลงที่ สัมพันธ์กับวิชาในวันนั้น	บุษบาอายุไม่ยอมออกมา เดิน ท่าเปิดกับเพื่อน ๆ

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมประจำวัน (ต่อ)

เวลา	กิจกรรม	อุปกรณ์และการเตรียม	หมายเหตุ (สำหรับครูบันทึกตาม ความจำเป็น)
10.45	นิทาน	เล่าเรื่องสัตว์ อ่านเรื่องจากภาพ ให้ดูภาพประกอบนิทาน ให้เด็ก ยืมหนังสือไปบ้านได้ถ้าเด็ก สนใจมาก	เด็กผู้ชายชอบฟังเรื่องสัตว์ เด็ก ผู้หญิงชอบเรื่องหนูน้อยเสียดวง ขอให้เล่าอีก จรรยาขอยืมกลับบ้าน
11.00	เตรียมตัวรับ ประทานอาหาร กลางวัน	พาเด็กเข้าห้องน้ำล้างมือให้ สะอาด ให้เด็กช่วยเตรียมจัดโต๊ะ อาหารและให้นั่งรอที่โต๊ะให้ เรียบร้อย	
12.00	นอน	ให้นอนนิ่งๆ คอยห่มผ้าให้เด็ก ถ้าอากาศหนาว	ปรีชาไม่ชอบนอนกลางวัน ชอบแหย่เพื่อน
14.00	ตื่นนอน ไปห้องน้ำแต่งตัว	พาไปล้างหน้า แต่งตัว	นงเยาว์ยังช่วยตัวเองไม่ได้
14.20	รับประทาน อาหารว่าง	ดูแลให้เด็กให้รับประทานให้ เรียบร้อย ไม่หกเลอะเทอะ ไม่คุยเอะอะ	สมบัติยังช่วยตัวเองไม่ได้
15.00	เข้าห้อง สรุปรอ ผู้ปกครองมารับ	แจกภาพให้เด็กวาดหรือปั้น สนทนาถึงเรื่องราวที่เล่นและ ทำงานที่สนุกสนานกันมาก	นงนุช ยุพดี ปรีชา ำเริงทั้งวัน

1.5 กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

เนื่องจากในหลักสูตรฉบับนี้เน้นเกี่ยวกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้านเป็นหลัก จึงได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ได้ดังนี้

1) ด้านร่างกาย ส่งเสริมความเติบโตความแข็งแรงของร่างกายปลูกฝังนิสัยทางสุขภาพอนามัย ฝึกกิจนิสัยและสุขนิสัยที่ดีให้รักษาความสะอาด รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ และเป็นเวลาตลอดจนการใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกต้อง ฝึกให้เล่นและออกกำลังกายเพื่อบริหารกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ทั้งรู้จักการพักผ่อนหย่อนใจที่ถูกต้องวิธี

กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมมีดังนี้

จัดกิจกรรมให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายให้เหมาะสมกับวัย และความต้องการเพื่อส่งเสริมให้กล้ามเนื้อต่าง ๆ เจริญงอกงาม เช่น จัดกิจกรรมการเล่นกลางแจ้งเล่นเครื่องเล่นในสนาม มีการวิ่งกระโดด โต้บาร์ หัดกายบริหาร เล่นเกม เล่นก่อสร้างด้วยทราย ไม่เล่นกับน้ำ ทำสวน ฯลฯ

กิจกรรมการเล่นในร่มมีการเล่นเกมเกี่ยวกับการศึกษา และการฝึกประสาท เช่น เล่นบล็อก ต่อภาพ ต่อไม้ เล่นกับรูปทรงของเรขาคณิต และฝึกการฟังเสียงต่าง ๆ การสังเกตสี ต่อแต้ม

กิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ เช่น วาดรูป ระบายสี ละเลงสีปั้นน้ำมัน ฝึก ปะติดกระดาษวัสดุที่ให้เด็กเล่น หรือทำกิจกรรม จะต้องแข็งแรงมีขนาดใหญ่พอเหมาะที่เด็กจะหยิบจับได้สะดวก จะต้องจัดระยะเวลาของกิจกรรมที่เคลื่อนไหวและอยู่กับที่สลับกัน

การจัดเครื่องเล่นต้องดูให้เหมาะกับวัย และความสามารถของเด็ก

ดูแลและส่งเสริมในด้านสุขภาพอนามัยด้วยการให้รับประทานอาหารเช้าที่ถูกต้อง อบรมให้เด็กเป็นผู้รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่สะอาดถูกต้องตามหลักโภชนาการ ให้ระวังรักษาสุขภาพอนามัยตลอดจนความสะอาดของร่างกาย และควรจัดให้มีการตรวจร่างกายก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ

2) ด้านจิตใจ-อารมณ์ ปลูกฝังให้รู้จักควบคุมอารมณ์ มีเหตุผลไม่ดุกเดี้ยว โกรธง่าย มีจิตใจร่าเริงแจ่มใจ ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงามและฝึกให้มีใจเมตตา-กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญูกตเวที เคารพเชื่องฟังผู้ใหญ่ และเชื่อถือในคำสั่งสอนของศาสนา

กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการฟังนิทาน นิทานควรเป็นเรื่องเหมาะกับวัยของเด็กได้ประโยชน์ในการอบรมจิตใจ และอารมณ์ก่อให้เกิดความรัก ความเมตตา ความขยันหมั่นเพียรความซื่อสัตย์ ความสามัคคี

การเล่น การเล่นกลางแจ้ง การเล่นในร่ม การเล่นเกม และการเล่นต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการและผ่อนคลายอารมณ์ของเด็ก

เพลง-ดนตรี ให้ฟังเพลง ร้องเพลง ให้รู้จักหว่านและแสดงท่าทางประกอบ ปลุกฝังให้มีนิสัยรักดนตรีศิลปะ ศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กระบายอารมณ์ออก จึงควรให้เด็กได้ระบายสี ละเลงสี วาดรูป ฉีกตัด ปะ พับ ปั้น ร้อย ฯลฯ โดยอิสระ

การทำสวนและการเลี้ยงสัตว์ให้รดน้ำต้นไม้ ดูแลต้นไม้ ให้อาหารสัตว์

3) **ด้านสังคม** ปลุกฝังให้เด็กรู้จักปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ ไม่ขี้อายกล้าพูด-กล้าแสดงออก ด้วยตนเองในทางที่ถูกต้อง ตามขนบธรรมเนียมประเพณี รู้จักเล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนจนการรับผิดชอบ ผูกให้รู้จักการรับภาระให้เพื่อคิดเป็นนิสัยที่ดี พร้อมทั้งจะปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมมีดังนี้

จัดมุมต่าง ๆ หาเครื่องเล่นให้พอที่เด็กจะเล่นด้วยกันได้ เช่นมุมเครื่องเล่นมุมธรรมชาติ มุม ศิลปะ ฯลฯ

ผูกให้รู้จักแบ่งของเล่นและผลัดกันเล่นตามลำดับก่อนหลัง ผูกให้รู้จักการเก็บรักษา ให้เล่นแกมง่าย ๆ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เล่นรวมกันได้ทั้งชายหญิง

ให้มีโอกาสทำงานเป็นหมู่และสับเปลี่ยนหมู่กันบ่อย ๆ และรับผิดชอบในกิจการงานร่วมกัน

จัดให้เด็กทุกคนได้มีโอกาส แสดงความสามารถ เช่น กล้าพูดกล้าแสดง

4) **สติปัญญา** ส่งเสริมให้มีไหวพริบ เฉลียวฉลาดรู้จักหาเหตุผล ให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง มีความพยายาม อดทน สนใจต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เชื่อมมั่นในตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออก ผูกให้เป็นคนว่องไว ขยัน รักการอ่าน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีประสบการณ์ให้พร้อมที่จะรับการศึกษาในขั้นต่อไป

กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมมีดังนี้

จัดกิจกรรมให้เห็นจริงทำจริงในสิ่งที่สามารถจะทำได้ และพยายามให้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ให้มากที่สุด เช่น ฟังเสียง ให้ดมกลิ่น ให้ชิมรส ให้สัมผัสกับสิ่งที่เห็น ฯลฯ

จัดมุมธรรมชาติศึกษา ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เด็กได้สังเกตถึงเรื่องพืช สัตว์ ชนิดต่าง ๆ และสิ่งอื่น ๆ ด้วยตนเอง ตลอดจนพาไปศึกษานอกห้องเรียนที่เห็นสมควร

หัดให้รู้จักสังเกตและเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่างความคล้ายคลึงด้วยการให้อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น สิ่งของ ภาพสัญลักษณ์เครื่องมือทดสอบ ที่ครูทำขึ้นอย่างง่าย ๆ ไม่สะกดกัน ความรู้ของเด็กและแนะแนวทางให้เด็กทดลอง หาคำตอบด้วยตนเองบ้าง

ให้เด็กได้เล่นเลียนแบบตามที่ตนต้องการ เช่น เล่นเป็นพ่อ แม่เป็นหมอ พยาบาล ครู ฯลฯ

จัดนิทานที่เหมาะสมกับเด็กมาเล่าให้ฟังและส่งเสริมให้เด็กได้เล่าถึงสิ่งที่ได้พบเห็น
เล่านิทานหรือประโยคตามความเห็นของเด็ก เช่น เวลาฝนตก

ให้ต่อเติมภาพที่ยังไม่สำเร็จ จัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ใช้ความสามารถและแสดง
ความคิดเห็นของตนเองให้มาก

เวลาสำหรับการเรียนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ต้องไม่นานเกินความสนใจของ
เด็กซึ่งจะมีได้ประมาณ 15-30 นาที

1.6 สื่อการเรียนการสอน

1) คณิตศาสตร์ ได้แก่ เครื่องเล่น ตัวเลข กระดาษ พิมพ์ตัวเลข เกม ภาพโต๊ะอาหาร
บล็อกรูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

2) ภาษาไทย ได้แก่ หุ่นจำลอง เตะจริง สิ่งที่มีพื้นผิวด้านต่างกัน เกม แยกบันทึกเสียง นิทาน
ภาพ เพลง บทกลอน คำคล้องจอง เกมการเล่น รูปทรงเรขาคณิต ตัวอักษร ลูกโลก อุปกรณ์ในห้อง
เรียน อุปกรณ์ศิลปะ กระดาษทราย บริเวณรอบโรงเรียน นาฬิกา ป้ายชื่อสิ่งของ บัตรคำ ฯลฯ

3) สังคมศึกษา ได้แก่ เครื่องเล่น ภาพ เกม บทบาทสมมติ หุ่น กระดาษทราย ป้ายนิเทศ
นิทาน บัตรภาพ บัตรคำ สถานที่ต่าง ๆ หุ่นจำลอง ธงชาติ แผนที่ ฯลฯ

4) ธรรมชาติศึกษา ได้แก่ ดอกไม้ ต้นไม้ บริเวณโรงเรียน สัตว์เลี้ยง ปรากฏการณ์ธรรมชาติ
พืช ดิน หิน กรวด ทราย น้ำ ภาพ กระดาษทราย งานศิลปะ นิทาน เรื่องราว ละครหุ่นเพลง ดนตรี
ผลไม้ หน้ากาก สมุดภาพ สถานที่จริง

5) สุขศึกษา ได้แก่ ตัวเด็ก เครื่องแต่งกาย แผนภูมิ ที่จัดความสูงนิทานเพลง การทำท่า
ทาง อาหาร บทบาทสมมติ ห้องน้ำ ห้องส้วม เครื่องเล่นสนาม เกมทายปัญหา ของเล่น คำคล้อง
จอง บทกลอน รูปภาพ ไปสเตอร์ วิทยากร แพทย์-พยาบาล) เครื่องดนตรี ฯลฯ

6) ศิลปะศึกษา ได้แก่ ใบไม้ ดอกไม้ ผลไม้ ต้นไม้ ขวด ขนم เครื่องเล่น โคม ระบายสีภาพ
พรมแขวนผนัง ฉาก หมอน เศษวัสดุต่าง ๆ ดินสอ สีเทียน กระดาษ พู่กัน สีฝุ่น สีฝุ่นสีไปสเตอร์
หลอดกาแฟ อ่าง กระจุก ฝาน้ำอัดลม ก้านกล้วย ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้ง กาว นิทาน เพลง ลูก
ปัด ลวด ฯลฯ

7) ขบร้องดนตรี ได้แก่ เพลงต่าง ๆ เครื่องดนตรี วัสดุพื้นบ้าน เช่น ไม้ไผ่ ผัก-หางนกยูง
ผักราชพฤกษ์แห้ง ทำทาบ เกม นิทาน คำกลอน คำคล้องจอง วิทยากร(นักร้อง-นักดนตรี) ฯลฯ

1.7 การวัดและประเมินผล

แนวการวัดผลของหลักสูตร 2518 นี้ เป็นเรื่องของการวัดความพร้อมและสนองความมุ่งหมายที่วางไว้ ไม่ใช่วัดเพื่อตัดสินได้-ตก เป็นการวัดพัฒนาการด้านต่าง ๆ คือร่างกายอารมณ์ สังคมและสติปัญญา และวัดความพร้อมที่จะเรียนในวิชาทักษะต่าง ๆ ควรใช้หลาย ๆ วิธี ดังนี้

- 1) วิธีสังเกต
- 2) วิธีสนทนา
- 3) การตรวจผลงาน
- 4) การใช้ข้อสอบปากเปล่า
- 5) การใช้ข้อทดสอบ

ในการเลือกใช้วิธีวัดผลแบบใด วิชาใด เมื่อใด ขึ้นอยู่กับลักษณะวิชา เวลา วัยของเด็ก และความมุ่งหมายของการวัดแต่ละคราว อย่างไรก็ตามควรใช้วิธีการสังเกตสนทนา และตรวจผลงานให้มาก ใช้ข้อทดสอบให้น้อยที่สุดหรือในบางวิชาเท่านั้น

เกณฑ์น้ำหนักในการวัดผล

วิธีวัดผล	ชั้นอนุบาลปีที่ 1		ชั้นอนุบาลปีที่ 2	
	ภาคที่ 1	ภาคที่ 2	ภาคที่ 1	ภาคที่ 2
1. การสังเกต	50%	40%	40%	40%
2. การสนทนา	40%	30%	30%	30%
3. การตรวจผลงาน	10%	15%	10%	10%
4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า	-	10%	10%	10%
5. การใช้ข้อทดสอบ	-	5%		
รวมทั้งสิ้น	100	100	100	100

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร

ในหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2518 นี้ มีความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรอนุบาล พ.ศ.อย่างมา กกล่าวคือ มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายขึ้น มีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ครอบคลุมพัฒนาการ 4 ด้านอย่างครบถ้วน (แต่ยังคงเน้นให้พร้อมเพื่อจะศึกษาต่อชั้นประถมเช่นเดิม) มีการใช้คำว่า "กิจกรรม" เข้ามานำหน้าชื่อวิชา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของแต่ละวิชาให้ชัดเจนและง่ายขึ้น มีตัวอย่างกิจกรรมประจำอันที่ไม่ต้องกำหนดเป็นตารางเสาเกี่ยวแต่กำหนดกิจกรรมและเวลาที่ใช้ รวมทั้งการแนะนำการเตรียมงานของครูที่ชัดเจนเพื่อการทำกิจกรรมของเด็ก ตลอดจนส่วนที่สำคัญที่สุด คือ การนำพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กมาเป็นหลักในการประเมินพัฒนาการ ซึ่งถูกต้องตามหลักในการประเมินตามที่ตั้งจุดหมายไว้ โดยการใช้วิธีการวัดและประเมินหลาย ๆ วิธี จะเห็นได้ว่าการวัดผลระดับอนุบาลได้รับการปรับปรุงให้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาจากแนวการวัดผลตามหลักสูตร 2530 ก็คือ การสังเกตและการสนทนา นอกจากนี้ตามแนวการวัดผลใหม่นี้ยังได้ให้ความสำคัญของวิธีการวัดผลทั้ง 2 วิธีนี้มากดังจะเห็นได้จากตารางเกณฑ์น้ำหนักจะให้น้ำหนักการสังเกตและการสนทนาสูงกว่าวิธีการวัดผลแบบอื่น กล่าวคือให้น้ำหนักการสังเกตและการสนทนาสูงกว่าวิธีการวัดผลแบบอื่น กล่าวคือให้น้ำหนัก 50%-40% และ 40%-30% ตามลำดับ

จากหลักฐานที่ปรากฏในแนวเหตุผลของการปรับปรุงหลักสูตรปี พ.ศ.2518 นี้ จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ได้อาศัยปัจจัยพื้นฐานทางการศึกษาจิตวิทยาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุด ให้เป็นหลักสูตร "กิจกรรม" และความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญาอารมณ์และสังคมแก่เด็กตามวัย ตามหลักการทางการศึกษาและจิตวิทยาที่ถูกต้อง ให้มีความทันสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในขณะนั้นเป็นสำคัญอย่างไรก็ตาม เราอาจพบว่า แม้จะมีการปรับปรุงแล้ว หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2518 นี้ ก็ยังคงยึดติดกับเนื้อหาอยู่ดี หรือ ยังสอนเป็นรายวิชาอยู่นิ่งเอง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากแนวคิดพื้นฐานทางการศึกษาแบบเดิม ที่เน้นให้เด็กอ่านออกเขียนได้ เพื่อ "พร้อม" สำหรับชั้นประถมเช่นเดียวกับหลักสูตรฉบับเดิม ๆ ที่ผ่านมาดังนั้น นิยามของคำว่า "พร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษา" นั้นยังคงเหมือนเดิมและไม่ชัดเจนแจ่มแจ้งในความคิดของผู้พัฒนาหลักสูตร คือยังคงเป็นความหมายในทางอ่าน เขียนเช่นเดิม มากกว่าที่จะเป็นความหมายทางพัฒนาการ